

Maisema Puolustusvoimien valokuvissa

Puolustusvoimien Instagram-tilin maisemakuva

Veera Mäkitalo

Pro gradu -tutkielma

Maisemantutkimus

Kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen koulutusohjelma

Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos

Humanistinen tiedekunta

Turun yliopisto

Toukokuu 2020

Turun yliopiston laatu järjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

TURUN YLIOPISTO

Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos/ Humanistinen tiedekunta

MÄKITALO VEERA: Maisema Puolustusvoimien valokuvissa – Puolustusvoimien Instagram-tilin maisemakuva

Pro gradu -tutkielma, 61 s., 2 liites.

Maisemantutkimus

Toukokuu 2020

Tiivistelmä

Tässä pro gradu -tutkielmassa tarkastellaan Puolustusvoimien oman (@puolustusvoimat.fi) Instagram-tilin kuvasisältöä. Primaariaineisto on rajattu koskemaan tilin valokuvia. Ajallisesti tarkastelujakso kattaa suurimman osan vuoden 2016, 2017 ja 2018 kuvista. Tutkielmassa tarkastellaan valokuvien maisemaa ja sen merkitystä. Lisäksi tarkastelun kohteeksi on otettu maiseman ja toiminnan suhde.

Tutkielmassa käytetään sekä kvantitatiivista että kvalitatiivista metodologiaa. Sisällönanalyysi kvantitatiivisena metodina järjestää ja luokittelee suuren valokuvamäärän ryhmiin. Sisällönanalyysi muuttaa aineiston myös numeeriseen muotoon, jolloin erilaisten muutustujen määriä pystytään kuvastosta laskemaan. Kvalitatiivisesti kuvia tulkitaan semiotiikan keinoin. Tulokannassa käytetään erityisesti Barthesin luomaa käsitteistöä denotaatiosta ja konnotaatiosta.

Tutkimus osoittaa, että Puolustusvoimien Instagram-tilin kuvissa esiintyy eniten metsäistä taistelukupastoa. Rakennetun ympäristön kuvia esiintyy kuvastossa myös paljon, mutta niihin ei yhdisty harjoituskuvia samalla tavalla kuin maastoiseen maisemaan. Maastoinen maisema nähdään edelleen taistelun ja sodan maisemana.

Maisemallinen rajanveto on välillä epäselvää ja taustan maisemaa voidaan monesti tulkita hyvin moninaisesti. Puolustusvoimien Instagram-tilin kuvasto on hyvin homogeenista ja siinä esiintyy hyvin vähän kuvastosta täysin poikkeavia kuvia. Poikkeavissakin kuvissa on monesti jokin hyvin tyypillinen muuttuja ajatellen koko kuvastoa.

Avainsanat: Puolustusvoimat, kuvastotutkimus, maisemantutkimus, sisällönanalyysi, semiotiikka, Instagram, valokuva

ALKUSANAT

Kymmenen vuotta sitten kiinnostuin ensimmäistä kertaa Puolustusvoimien luontosuhteeseen. Aloittaessani yliopisto-opinnot 2017 syksyllä minulla oli selvä näkemys omasta gradustani ja sen aiheesta liittyen Puolustusvoimien luontosuhteeseen. Kolmen vuoden jälkeen aiheeni on muuttunut ja mielikuva gradusta ja sen valmistumisesta on ollut moneen otteeseen sekava. Kiinnostuksen kohde ja into tutkimiseen on kuitenkin säilynyt. Tästä syystä kymmenen vuotta sitten alkanut kiinnostukseni konkretisoituu tässä työssä vihdoin ja viimein.

Tämä projekti on ollut matka, jonka varrella olen saanut apua monelta taholta. Haluan kiittää kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen koulutusohjelmaa innoittavasta ilmapiiristä niin henkilökunnan kuin toisten opiskelijoiden osalta. Kiitos ohjaajalleni professori Maunu Häyrysellä, joka ei myöskään torjunut ensimmäistä ajatelmaani gradun aiheeksi.

Erityinen kiitos kuuluu hortonomi Mikko Hänniselle, joka ystävällisesti ja epäröimättä tarttui haasteeseen ja toimi toisena koodaajana koko aineistolleni sisällönanalyysivaiheessa. Vertaistuki on ollut tärkeää varsinkin työn loppuvaiheessa, kiitos Elisa Töykkälä ja Hanna-Kaisa Keto yhteisistä työskentelyhetkistä. Kiitos Kauhajoen kulttuurisäätiö, joka tuki työtäni rahallisesti.

Porissa 12.5.2020

Veera Mäkitalo

Sisällys

1	Johdanto	1
1.1	Tutkimusaiheen kehitys.....	2
1.2	Tutkielman aineisto ja sen rajaus	4
1.3	Tutkielman kulku	6
2	Puolustusvoimat, sosiaalinen media ja maisemakuvasto	7
2.1	Sosiaalinen media, Instagram.....	8
2.1.1	Kuvastotutkimus ja Instagram.....	10
2.2	Puolustusvoimat	11
2.2.1	Puolustusvoimat ja sosiaalinen media.....	12
2.3	Puolustusvoimat, kuvastotutkimus ja sosiaalisen median tutkimus.....	14
2.4	Maisemakuvasto	17
3	Valokuvat ja niiden tulkinta	20
3.1	Sisällönanalyysi.....	21
3.2	Semiotiikka valokuvien tutkimisessa	24
4	Puolustusvoimien Instagram kvantitatiivisesti.....	28
4.1	Analyysitaulukon rakentuminen.....	29
4.1.1	Maisema	29
4.1.2	Henkilöt.....	30
4.1.3	Kalusto	31
4.1.4	Eläimet, kuvauspaikka, kuvausmaa ja lumisuus	31
4.1.5	Toiminta	32
4.2	Analyysin tulokset	33
5	Puolustusvoimien Instagram kvalitatiivisesti.....	38
5.1	Maasto	38
5.2	Rakennettu ympäristö	42
5.3	Ilma.....	46
5.4	Vesistö	50

6	Päätelmät	53
	LÄHTEET	58
	LIITTEET	
	Liite 1: Sisällönanalyysitaulukko ja analyysin tulokset	

1 Johdanto

Kuvallisuus ja sosiaalinen media ovat yhä enemmän läsnä elämässämme. Sosiaalinen media on nykyään ihmisten kohtaamispaikka, jossa jaetaan kokemuksia, pidetään yhteyttä ja ollaan osa ryhmää. Monelle, erityisesti nuorelle, sosiaalinen media ja kuvien tulva ovat arkipäivää. Ilman sosiaaliseen mediaan osallistumista vaarana joutua ulkopuolelle koettua yhteisöllisyyttä. Sama on tapahtumassa myös erilaisille organisaatioille, yhteisöille ja yrityksille. Sosiaalisessa mediassa jaetut kokemukset vaikuttavat monien mielikuvaan niin yrityksistä kuin muustakin toiminnasta maailmassa. Tällä hetkellä sosiaalinen media on voimakas vaikuttaja monilla elämän osa-alueilla. Monet yritykset ovat alkaneet näin olleen rakentamaan omaa brändiään myös sosiaalisessa mediassa. Yksityishenkilöiden ja yksityisten yritysten lisäksi sosiaalisessa mediassa ovat mukana myös erilaiset valtion toimijat.

Tässä tutkielmassa tarkastellaan Puolustusvoimien (@puolustusvoimat.fi) Instagram-tilin valokuvia. Tutkielman tavoitteena on selvittää millaista maisemallista mielikuvaa Instagram-tilin valokuvat luovat Puolustusvoimien toiminnasta. Työn tutkimuskysymys on:

Millaista maisemaa Puolustusvoimien Instagram-tilillä esiintyy?

Alakysymyksenä toimii:

Mikä merkitys maisemalla kuvissa on?

Tutkimuksen pääosassa on siis valokuvissa näkyvä maisema. Maisemia ja kuvastoja on tutkittu taidehistoriassa muun muassa taidemaalauksissa. Suomalaisuuden maisemakuvastoja on tutkinut esimerkiksi maisemantutkimuksen professori Maunu Häyrynen. Tutkielman aineiston valokuvissa maisema ei ole kuitenkaan pääosassa juuri missään kuvassa. Maiseman tarkoitus on lähinnä toimia taustana ja tarjota erilaisia konteksteja toiminnalle. Mielenkiintoista on kuitenkin, millaista taustaa varten toiminta esitetään ja millaisen merkityksen maisema luo. Hypoteesina tässä työssä on, että maisematyyppinä esiintyy eniten maastoista maisemaa. Lisäksi maastoisen maiseman yhdistyminen

taistelukuviin on oletettavaa. Kuvaston odotetaan luovan kuvaa taisteluista, jotka tapahtuvat maastossa jättäen rakennetun ympäristön turvallisen oloiseksi.

1.1 Tutkimusaiheen kehitys

Kiinnostuin Puolustusvoimien luontosuhteesta suorittaessani naisten vapaaehtoista varuspalvelusta vuonna 2010. Palveluksen aikana vietimme lähes kolme kuukautta metsässä leireillen erilaisissa olosuhteissa. Erään leirin tiedusteluretkellä keskustelimme kantahenkilökuntaan kuuluvan henkilön kanssa majoitusvaihtoehtoista, jolloin nousi esiin mahdolliset luonnonsuojelualueet Puolustusvoimien harjoitusalueen sisäpuolella ja sen rajoittava merkitys leiriytymiselle. Asia aiheutti itsessäni kummastusta, sillä en ajatellut missään vaiheessa, että Puolustusvoimien alueella saattaisi sijaita luonnonsuojelualueita. Samalla asia herätti myös kiinnostusta ja niin heräsi oma mielenkiinto harjoitustoiminnan vaikutuksista maastoa ja ympäristöä kohtaan sekä Puolustusvoimien suhtautuminen ympäristöön ja luonnonsuojeluun.

Aikaisemmissa opinnoissa ammattikorkeakoulussa opinnäytetyön aihetta miettiessäni, kiinnostuin tutkimusmielessä Puolustusvoimien luontosuhteesta. Kiinnostuksen kohteeksi nousi erityisesti se, miten Puolustusvoimien harjoitustoiminta vaikuttaa luontoon, erityisesti kasvillisuuteen, harjoitusalueilla. Erityiskiinnostus kohdistui voimakkaasti kuluttavaan toimintaan, esimerkiksi leiriytymiseen, raskailla ajoneuvoilla ajamiseen ja kovapanosammuntoihin. Hahmottelin opinnäytetyön aiheeksi tutkimusta siitä, miten tykistötuli vaikuttaa kasvillisuuteen ammunnan maalialueella. Aihe ei kuitenkaan saanut tuulta alleen opettajien toimesta, joten opinnäytetyöni aiheeksi valikoitui erään vanhainkodin pihasuunnitelma. Aloittaessani opinnot Turun yliopistossa maisemantutkimus pääaineenani, herättelin henkiin tätä vanhaa kiinnostuksen kohdetta. Yliopistolla aihetta ei tyrmätty, joten kehitin ajatusta eteenpäin ja tutkimussuunnitelma alkoi muodostua aiheesta. Yhteydenotot Puolustusvoimiin aiheen lisäkehittämiseksi ja alueelle pääsyn varmistamiseksi eivät kuitenkaan tuottaneet tulosta, joten aloin harkita aiheen vaihtoa muiden opintojen edetessä.

Keväällä 2018 oppiaineessa järjestettiin kuvastotutkimuksen kurssi ja innostuin aiheesta. Yhdistelemällä kuvastotutkimusta ja omaa kiinnostustani Puolustusvoimien luontosuhteeseen sain hahmoteltua uudeksi gradun aiheekseni tutkia, miten ja millaista maisemaa ja ympäristöä Puolustusvoimien kuvissa esiintyy. Tähän aiheeseen ei ollut

ainoa innostaja Puolustusvoimien luontosuhde vaan myös omat mietteeni siitä, millaisissa olosuhteissa ja ympäristöissä harjoittelu tapahtuu, miten sitä kuvataan ja miten sitä julkisesti esitetään. Lisäksi Puolustusvoimien kuvilla on pitkä perinne, sillä Puolustusvoimien toimintaa on dokumentoitu ja esitetty koko Puolustusvoimien olemassa olon ajan.¹

Kuva 1 Suomalaisessa sotakuvassa esitetty suomalainen korpisoturi. (SA-kuva 30901)

Monelle mielikuviin on sodan kuvaksi jäänyt korpi- ja metsäsota maailmansotien ajalta niin elokuvien kuin sota-ajan valokuvien perusteella, esimerkiksi kuvassa 1 on esitetty suomalainen korpisoturi.² Tämä kuvaus kuvaa sotaa omana aikanaan, mutta vieläkö suomalainen sotilas esitetään korpisoturin roolissa keskellä metsää. On kuitenkin arvioitu, että uusi uhka kohdistuu yhä enenevässä määrin pääkaupunkiseudulle ja myös Itämeren alueelle. Vaikka valmius koko maan puolustamiseen halutaan pitää yllä, oletettavaa on, että tuleva vihollinen ei pyri ottamaan hallintaansa suomalaista metsämaastoa.³ Viimeistään vuonna 1984 tuotiin esiin ajatus, että metsäisen ja soisen maaston lisäksi taistelujen maasto ulottuu myös taajama-alueelle.⁴ Uudet ja erilaiset sodan paikat vaativat myös erilaista harjoittelua. Näkyykö tämänkaltainen kuva myös Puolustusvoimien kuvastossa? Sodan siirtyminen verkkoympäristöön on myös yksi muutos, joka vaikuttaa sodankäyntiin. Sodan muutoksen myötä olisi mielestäni kuviteltavissa, että myös

¹ Paulaharju ja Uosukainen 2000.

² Kleemola 2011, 18, 22.

³ Raitasalo 2008, 133. Valtioneuvoston turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko 2004, 87.

⁴ Rahkonen 1984, 109.

harjoitustoiminta siirtyy enemmän asutuskeskusmaisiin paikkoihin tai jopa verkkoympäristöön. Oman kokemukseni mukaan kuitenkin paljon harjoitellaan perinteistä metsäsotaa varten. Tässä työssä onkin tavoitteena tarkastella myös sitä, millaisessa maisemassa harjoituksia käydään. Miten paljon ylipäättään julkisessa kuvastossa näytetään taisteluharjoituksia, vai keskittyykö mielikuvan luominen muuhun toimintaan.

1.2 Tutkielman aineisto ja sen raja

Puolustusvoimat ovat tuottaneet toimintansa aikana kuvamateriaalia suuria määriä. Nykyään kuvia käytetään paljon erilaisissa sosiaalisissa medioissa, esitteissä sekä Puolustusvoimien omilla verkkosivuilla. Tutkielmassa haluttiin tutkia nykyajan valokuvia, joihin vastaanottaja voi törmätä suhteellisen helposti. Instagram on edelleen suosiota kasvattava sosiaalinen media ja perustuu valokuvien jakamiseen, joten valinta ohjautui melko pian tähän sosiaaliseen mediaan. Myös yksi käyttäjätili helpottaa aineiston keruuta, kun halutaan tarkastella koko organisaation toimintaa sen omasta näkökulmasta. Käyttäjätiliksi valikoitui yksinkertaisesti Puolustusvoimien oma, varmistettu käyttäjätili @puolustusvoimat.fi. Valokuvien tutkimisen kannalta on kiinnostavaa pystyä valitsemaan kohde, jossa kuvat itse ovat pääosassa, eivätkä ole esimerkiksi artikkelin kuvituskuvia tai muuten tukemassa sanallista ilmaisua.

Puolustusvoimien oma Instagram-tili valikoitui tutkimuksen aineistoksi siksi, että virallisen tilin valokuvat ovat Puolustusvoimien itsensä tuottamaa ja hyväksymää materiaalia. Tästä lähtökohdasta voimme olettaa, että kuva ja kuvasto, jota tilille tuotetaan, on Puolustusvoimien hyväksymä näkemys heidän omasta toiminnastaan. Näin voidaan aidosti saada tulokseksi se, millaista mielikuvaa Puolustusvoimat luovat omasta toiminnastaan tämän sosiaalisen median kautta.

Sosiaalisessa mediassa ja erityisesti Instagramissa esiintyy paljon myös muuta materiaalia ja valokuvia Puolustusvoimista ja heidän toiminnastaan. Tällaisen materiaalin on tuottanut suurilta osin varusmiehet. Nämä valokuvat luovat omaa mielikuvaansa Puolustusvoimien toiminnasta, joka saattaa olla erilainen kuin viralliselta kanavalta syntyvät mielikuvat. Tässä tutkielmassa ei kuitenkaan oteta kantaa tähän kuvakeskusteluun tai siihen, millaista kuvaa varusmiesten valokuvat luovat. Tämän työn tarkoituksena on luoda katsaus pelkästään Puolustusvoimien viralliselle Instagram-tilille ja sen

tuottamille mielikuville. Näin ollen kaikki muu valokuvamateriaali rajautuu tämän työn ulkopuolelle.

Aineisto on sosiaalisen median osana muuttuva ja epävakaa materiaali. Osana sosiaalista mediaa ja Instagramin luonnetta kuvia voidaan poistaa ja lisätä hallinnoivan käyttäjän toimesta mielivaltaisesti. Näin ollen esimerkiksi kohuja aiheuttavat valokuvat voidaan poistaa kokonaan kuvagalleriasta. Samoin voidaan poistaa kokonaisia tilejä syystä tai toisesta. Esimerkiksi julkisuuden henkilöt saattavat poistaa tilinsä liiallisen vihapostin vuoksi. Tämän takia yhtenä uhkana on siis tutkimusaineiston katoaminen, joka on käynyt erään kurssin aineistolle kesken kurssin. Aineiston hallinnassa täytyy siis huomioida, miten minimoida tällaisessa tilanteesta aiheutuvat haitat sekä miten minimoida muutoksien aiheuttama vaikutus tutkielman aineistoon. Oletuksena kuitenkin on, ettei vakaalla valtion organisaatiolla tule yhtäkkistä syytä poistaa materiaalia tai koko tiliään. Edellä mainituista syistä aineisto kuitenkin tallennettiin tutkijan omalle kiintolevyille kuvankaappausten avulla. Tämän avulla pystyttiin kiinnittämään aineisto muuttumattomaksi sekä nimeämään kuvat loogisesti. Nimeämisen avulla sisällönanalyysia oli mielekkäämpi tehdä ja valokuvat ovat helpommin myös jäljitettävissä myöhempää analyysia varten. Jos kuvia olisi käsitelty pelkästään Instagramissa, tällainen jäljitettävyyys olisi ollut hankalampi luoda.

Sosiaalisen median tili on elävä ja valokuvien määrä lisääntyy koko ajan. Aineisto tuli siis rajata myös ajallisesti niin, että tutkimusaineisto koostuu tietyn ajan sisällä julkaistuista kuvista. Aineiston ajallinen rajausta perustuu kuvan julkaisuajankohtaan käyttäjätilillä, eikä esimerkiksi siihen, mitä aikaa kuva esittää. Kuvastossa voi mahdollisesti olla myös vanhojakin kuvia sillä huomio kiinnitettiin julkaisuajankohtaan tilillä. Tässä tutkielmassa ajallinen rajausta aloitettiin siitä päivästä, kun Puolustusvoimat julkaisi ensimmäisen kuvan tilillään 16.2.2016. Ensimmäiset kaksi kuukautta olivat tilillä hiljaisia, kuukausien aikana kuvia julkaistiin vain kolme. Tilin säännöllinen jokaviikkoinen julkaisutahti alkoi saman vuoden toukokuussa. Ajallinen rajausta loppuu marraskuuhun 2018, jolloin aktiivista julkaisuaikaa oli kerääntynyt tilille kaksi ja puoli vuotta.

Aineisto muodostui kuvamäärällisesti hieman isoksi opinnäytetyötä varten tällä ajallisella rajauksella. Ajallista rajausta tehdessäni halusin kuitenkin, että työni aineisto antaa kattavan kuvan Instagram-tilille tuotetusta aineistosta. Tilin kehitys ja toiminnan säännöllinen käynnistäminen vievät hetken aikaa. Yksi vaihtoehto olisi ollut kaventaa

ajallista rajausta alkupäästä. Toisaalta tällöin olisi ollut vaikea päättää, milloin rajausta olisi perustellusti voitu aloittaa. Kahden ja puolen vuoden tarkastelujako antaa pitkäjänteisemmän kuvan tuotetusta materiaalista. Lisäksi kausivaihtelut ja mahdolliset tuottajavaihdokset tasoittuvat tässä ajassa. Ennen lähempää tutustumista aineistoon suunnittelin lyhyempää ajallista rajausta, esimerkiksi kahta vuotta. Aineistoon tutustuessani ja kuvia selaillessa minulle tuli kuitenkin tunne, että kuvasto on jonkinlaisessa murroksessa ja muutoksessa juuri kahden vuoden kohdalla. Myös se oli erityinen syy, miksi halusin pidentää tarkastelujakson hieman pidemmäksi. Näin mahdollinen muutos tallentuu paremmin aineistoon.

Ajallisen rajauksen lisäksi aineisto rajattiin koskemaan pelkästään tilillä olevia valokuvia. Tilin sisältö koostuu valokuvien lisäksi myös videoista ja muutamista piirretyistä kuvista. Valokuvissakin rajattiin aineiston ulkopuolelle jääväksi muun muassa selkeät mainoskuvat, joissa on erikseen tekstiä lisätty kuvaan jälkikäteen. Myös valokuvat pelkistä mainosjulisteista karsittiin aineiston ulkopuolelle. Tällä rajauksella tutkimuksen primaariaineistoksi valikoitui 857 valokuvaa.

1.3 Tutkielman kulku

Tutkielma esittelee johdannon jälkeen ensin sosiaalista mediaa ja sen erityispiirteitä sekä Puolustusvoimia organisaationa. Tämän lisäksi luodaan katsaus Puolustusvoimien kuvastohistoriaan ja sen tutkimukseen. Katsaus tehdään myös kuvastotutkimukseen Instagramin maailmassa. Viimeisenä kohtana esitellään maisemakuvastotutkimusta ja sen historiaa. Samalla tämä tutkimus liitetään osaksi maisemantutkimusta. Kolmannessa luvussa esitellään tässä työssä käytettäviä metodeja, sisällönanalyysia ja semiotiikkaa.

Neljännessä luvussa esitellään ensin sisällönanalyysitaulukon muodostumista. Kvantitatiivisia tuloksia esitellään ja tulkitaan ennen siirtymistä esimerkkikuvien pariin. Luvussa viisi esitellään laadullisella menetelmällä analysoituja esimerkkivalokuvia. Loppuluku kokoa tutkielman tulokset yhteen lopullisiksi vastauksiksi tutkimuskysymykseen. Loppuluvussa pohditaan myös tutkijan positiota ja käydään läpi jatkotutkimusaiheita.

2 Puolustusvoimat, sosiaalinen media ja maisemakuvasto

Tässä luvussa esitellään enemmän Puolustusvoimia ja sosiaalista mediaa, erityisesti Instagramia, sekä sitä, miten Puolustusvoimat näkyvät sosiaalisessa mediassa. Lisäksi esitellään Puolustusvoimien kuvista tehtyä aiempaa kuvatutkimusta, johon tämä tutkielma myös linkittyy. Lisäksi tarkastellaan, millaista tutkimusta Instagramin kuvista on tähän mennessä tehty sekä sivutaan sitä, millaista tutkimusta nykyajan sotakuvista tehdään maailmalla. Viimeisenä tehdään yleiskatsaus maisemakuvastoon, sen rakentumiseen ja maiseman määritelmään.

Valokuvaamisesta on tullut nykyajan normi. Lähes jokainen hetki halutaan tallentaa kuvaksi tai videoksi, eikä tältä trendiltä ole välttynyt myöskään Puolustusvoimat ja sen toiminta. Valokuvaamisen yleistymiseen on vaikuttanut erityisesti kuvauslaitteiden hinnan alentuminen, jolloin laitteistojen saatavuus on ollut mahdollista myös tavallisille ihmisille. Kamera on integroitu puhelimeen, jolloin se on aina mukana. Kuvissa tallennetaan eri tilanteita ja hetkiä nykymaailmasta ja sen eri ilmiöistä ja paikoista. Mobiililaitteilla kuvia on myös helppo jakaa reaaliajassa. Nykyisellä kuvausmäärällä kuvia kertyy myös ennätysmääriä. Nykyinen kuvakulttuuri rakentuu kuitenkin vanhempien arvojen päälle, eikä ole syntynyt tyhjästä. Edelleen kulttuurinen vaikutus näkyy kuvien taustalla ja korostuu kuvien ollessa leikkauskuva nykyhetken yhteiskunnasta ja kulttuurista. Tärkeää on myös huomata, että kulttuurinen konteksti vaikuttaa kuvan lukutapaan ja luettavuuteen. Uutena pidetty visuaalisen kulttuurin tutkimus ei kuitenkaan edusta uutta koulukuntaa tieteenfilosofisessa merkityksessä. Termi on lähinnä kokoava tekijä, joka kokoaa yhden termin alle kaikki tutkijat, jotka yrittävät kehittää kuvantutkimuksesta poikkeittellisempää.⁵ Kuvien julkaisualustat ovat myös muuttuneet, joka varmasti vaikuttaa yleiseen kuvan tutkimukseen tai ainakin mahdollisen aineiston laajuuteen. Yhä useampi pystyy tuottamaan kuvallista materiaalia, eikä kaikki julkaistu kuva ole yhtä harkittua ja tarkoin aseteltua kuin ennen, jolloin kuvaaminen ja sisällön tuottaminen ei ollut kaikkien saavutettavissa, kuten nykyään.

⁵ Seppä 2012, 12.

2.1 Sosiaalinen media, Instagram

Sosiaalinen media tarkoittaa internetin uusia palveluja, joissa käyttäjä itse tuottaa sisältä ja kommunikoi muiden käyttäjien kanssa. Lisäksi ne ovat helppokäyttöisiä. Sosiaalisen median määritelmä on vielä kuitenkin liikkuva, vaikka termi on yleistynyt.⁶ Sosiaalinen media on edelleen kasvava media ja se on osana monen suomalaisenkin arjessa. Erityisesti nuorten keskuudessa sosiaalisen median eri palvelut ovat suosittuja. Sosiaalinen media on tärkeä viestintäkanava myös erilaisten organisaatioiden viestinnässä⁷. Instagram on sosiaalisen median kanava, jota käytetään valokuvien ja liikkuvan kuvan jakamiseen. Kuvien tutkimiselle alusta on otollinen, sillä sisällön pääasiallinen julkaisu on kuva eikä teksti. Kuva on palvelussa keskiössä, eikä se ole pelkästään tukemassa tekstillistä ilmaisuja. Mahdollinen kirjallinen ilmaisu on siis pelkästään tukemassa kuvan lukutapaa, eikä toisinpäin. Kun kuvallinen ilmaisu on pääosassa, myös päämerkitykset tulevat kuvissa esille eri tavalla kuin esimerkiksi artikkelin kuvituskuviin.

Instagram avattiin käyttäjille lokakuussa vuonna 2010. Palvelun käyttäjämäärät lähtivät välittömästi huimaan kasvuun. Käyttäjien määrä kasvaa edelleen. Tammikuussa 2020 palvelulla oli maailmanlaajuisesti miljardi kuukausittaista käyttäjää. Ensimmäiset vuodet Instagram pysyi perustajiensa omistuksessa, kunnes Facebook osti palvelun vuonna 2012. Myyntihetken ilmoitettu käyttäjämäärä oli kolmekymmentä miljoonaa.⁸

Instagram on kehittynyt ensimmäisistä vuosista paljon. Ensimmäiseksi palvelussa pystyi jakamaan pelkästään kuvia, mutta kehitystyön myötä myös videoiden jako on mahdollistunut. Tällä hetkellä Instagramissa pystyy jakamaan niin kuvia ja videoita, jotka ilmestyvät seuraajien syötteeseen (”feed”) ja jäävät pysyvinä julkaisuina julkaisijan seinälle. Lisäksi on mahdollista julkaista lyhyen näkyvyysajan saavia tarinoita (”stories”), jotka pysyvät seuraajien näkyvissä vain 24 tuntia julkaisunajankohdasta. IGTV on uusin suuri uudistus Instagramissa ja se julkaistiin kesäkuussa 2018. IGTV mahdollistaa jopa tunnin pituisen videon, joka on huomattava muutos ennestään vain 60 sekunnin videoille.⁹ Lisäksi Instagram sisältää paljon muita pieniä toimintoja, joihin sisältyy mm. kuvien ja videoiden muokkaus.¹⁰

⁶ Hintikka, 2020.

⁷ Colliander ja Marder 2018, 35.

⁸ Instagram 2020a.

⁹ Leppänen 2018.

¹⁰ Instagram 2020a.

Kehitys ja uudet ominaisuudet muokkaavat palvelun käyttöä. Tässä tutkielmassa on hyvä tiedostaa se, miten uudistukset saattavat vaikuttaa pysyvän kuvamateriaalin julkaisuun. Tarinaominaisuus ilmestyi hyvin pian siitä, kun Puolustusvoimat alkoi julkaista säännöllisesti materiaalia tilillään toukokuussa 2016.¹¹ Todennäköistä on, ettei tarinaominaisuus ole juuri vaikuttanut kuvamateriaalin julkaisuun ainakaan heti. Yksi julkaisujen määrään vaikuttava tekijä on maaliskuussa 2017 julkaistu uudistus, joka mahdollistaa enintään 10 kuvan kuvaryppäiden julkaisun. Samaan julkaisuun on siis mahdollista upottaa enemmän kuvia. Saman tapahtuman kuvat voidaan siis kerätä yhden julkaisun alaisuuteen. Tämä saattaa hieman vähentää julkaisujen määrää, mutta kuvien määrä saattaa lisääntyä, sillä samaan julkaisuun on helppo lisätä useampia kuvia, ilman suurta julkaisutulvaa.¹² Tarinat ja IGTV voivat hieman vähentää kuvien julkaisua Puolustusvoimien Instagram-tilillä, vaikka IGTV perustuukin videoiden jakamiselle. Tarinoissa voidaan julkaista myös valokuvaa, mutta sen muoto on enemmänkin hetkessä oleminen ja katoavaisuus, joten se tuo enemmänkin uuden elementin Instagramiin kuin varsinaisesti syö pysyvää kuvamateriaalin julkaisemista.

Sosiaalisen median julkaisuja tutkittaessa haasteena voi olla esimerkiksi aineiston katoavaisuus ja sen helppo muunneltavuus. Kuvia on helppo lisätä, mutta niitä on myös helppo poistaa ja näin muuttaa koko ajan näkyvillä olevia valokuvia ja sisältöä. Poistetun kuvan on joku kuitenkin nähnyt ja saattanut vaikuttaa ihmisten mielikuvaan. Yksittäinen poistettu kuva ei isossa aineistossa välttämättä merkitse juuri mitään. Kuitenkin on mahdollista, että kuvia poistetaan enemmän tai aloitetaan koko tili ikään kuin alusta poistamalla koko aiempi kuvamateriaali. Poistettu kuva vaikuttaa myös kokonaiskuvaan, jonka tililtä voi myöhemmin nähdä. Tärkeintä on kuitenkin varmistaa, että kuvasto ei katoa kesken tutkimusprosessin. Jos katoaminen tapahtuu, on hyvä varmistaa, ettei koko tutkimus vaarannu katoamisen myötä. Mielikuvien tuottamisen tutkiminen on siis sosiaalisessa mediassa aina hieman kyseenalaista ja epävarmaa, varsinkin jos on kyse hyvin ailahtelevasta tilistä, jossa myös sisältöä poistetaan säännöllisesti. Toisaalta tällaisetkin teot vaikuttavat mielikuvaan käyttäjästä ja kertovat omaa tarinaansa.

Toisaalta Instagram on vain yksi alusta, jossa valokuvia julkaistaan. Voisi ajatella, että se on eräänlainen julkinen valokuvakansio. Näin ollen itse valokuvien tutkiminen ei

¹¹ Instagram 2020a.

¹² Instagram 2020a.

eroa fyysisten kuvien tutkimisesta mitenkään. Sosiaalinen ulottuvuus kuitenkin luo oman konseptinsa asiaan. Kuvien kommentoinnista jää pysyvämpi jälki kuin pelkästään kotikansioiden kommentoinnista. Valokuvat saavat myös suuremman yleisön kuin yksittäisissä kotialbumeissa olevat kuvat.

2.1.1 Kuvastotutkimus ja Instagram

Instagramin maailmaa on tutkittu paljon. Tutkimuksia on monelta eri tutkimusalalta, osa tutkimuksista keskittyy pelkästään Instagramiin, osassa otetaan tarkasteluun myös muita sosiaalisia medioita, kuten Facebookia, Snapchatia ja Pinterestia. Aihepiireinä ovat mm. itsensä esittäminen sekä miten Instagram-todellisuus vaikuttaa uusiin trendeihin ja ihmisten kehonkuvaan. Markkinointi ja erilaisten yritysten toiminta ovat myös monesti tutkimusten aiheena.¹³ Instagramin kuvista on tutkittu myös yksinäisyyttä elektronisia savukkeita ja ylipäättään sitä, mitä Instagramissa julkaistaan.¹⁴ Maantieteellistä paikka-merkintää voi käyttää hyväksi muun muassa maisemallisia arvoja tutkittaessa esimerkiksi erilaisissa rakennusprojekteissa ja suunnittelussa.¹⁵ Propagandan välineenä Instagramia on tutkittu Israelin puolustusvoimien näkökulmasta. Valokuvia tarkasteltiin historiallisesta kontekstista tuomalla siihen kulttuurisia ja sosiaalisia arvoja mukaan. Virallisten sivujen kuvia verrattiin myös sotilaiden tuottamaan henkilökohtaiseen materiaaliin Instagramissa. Tutkimuksessa keskityttiin miesten ja aseiden esitykseen maisemassa, sillä niitä oli paljon Instagram-kuvissa.¹⁶ Huomio on yhteneväinen tämän tutkielman hypoteesin kanssa.

Sisällönanalyysia Instagram-kuvista on tehnyt esimerkiksi Ida Vahtera. Hän on ottanut kohteekseen arktiset luontokokemukset. Aineisto koostuu myös sosiaalisen median, Instagramin, kuvista. Toisin kuin tässä tutkimuksessa, hän ei ole valinnut mitään yksittäistä käyttäjätiliä vaan etsinyt kuvia hashtagien¹⁷ perusteella. Vahtera oli valinnut metodikseen laadullisen sisällönanalyysin.¹⁸ Annika Ekman on tutkinut pro gradussaan suomalaisuuden representaatioita aineistonaan yhden Instagramin käyttäjätilin valokuvat. Ekman on myös aluksi luokitellut kuvia sisällönanalyysin avulla, jonka jälkeen hän

¹³ mm. Stenhammar 2017; Uusitalo & Varanki 2018.

¹⁴ Pittman & Reich 2015; Hu, ym. 2014; Hart, ym. 2017.

¹⁵ Chen, ym. 2018.

¹⁶ Kohn 2015.

¹⁷ Sosiaalisessa mediassa käytetty hakutunnus

¹⁸ Vahtera 2018.

on eritelty kuvien sisältöä tarkemmin semiotiikan keinoin.¹⁹ Metodeiltaan samankaltaista tutkimusta on siis tehty Instagramin käyttäjistä, kuin mitä tässä tutkielmassa tul-
laan tekemään. Tässä tutkielmassa kuitenkin tutkitaan käyttäjätiliä, jonka kuvia ei ole
vielä tutkittu.

2.2 Puolustusvoimat

Puolustusvoimat on valtion organisaatio, joka toimii puolustusministeriön alaisuudessa. Sillä on lakisääteisiä tehtäviä, joita se täyttää eri tilanteiden mukaan. Puolustusvoimien rauhanajan organisaatio rakentuu monesta eri laitoksesta ja yksiköstä, joihin kuuluvat muun muassa pääesikunta ja sen alainen viestintäosasto, jonka toimintaan kuuluu esimerkiksi sosiaalinen media.²⁰ Osassa sosiaalisessa mediassa (mm. Facebook) joukko-osastot ja yksiköt ovat eriytyneet omiksi sivuikseen, kun taas toisissa, esimerkiksi Instagramissa, suurin osa materiaalista kootaan yhden käyttäjätunnuksen alle. Instagramissa Puolustusvoimat kokoavat lähes koko toimintansa yhden käyttäjän alle. Poikkeuksen tekee Ruotuväki-lehti, joka on Puolustusvoimien oma uutislehti sekä Maanpuolustuskorkeakoulu.

Valokuvaaminen on ollut mukana Puolustusvoimien toiminnassa lähes koko sen historian ajan. Ennen toista maailmansotaa ja sitä ennen valokuvaaminen ei ollut laitteiston kalleuden takia kovin yleistä ja jokapäiväistä tavallisen kansan keskuudessa. Puolustusvoimien kuvallinen viestintä lähtee liikkeelle jo vuonna 1929, jolloin perustettiin sanomalehtijaos. Jaoksen tehtäviin kuului tarjota lehtiin Puolustusvoimien toimintaa käsitteleviä kirjoituksia, valokuvien kera. Lisäksi tietenkin tarkkailtiin Puolustusvoimia käsitteleviä julkaisuja ja tehtiin tarvittaessa oikaisupyyntöjä.²¹ Edistyksellinen tiedotusosasto luotiin Puolustusvoimiin vuonna 1934. Osasto kantoi nimeä Puolustusvoimien sanomakeskus. Keskukseen tehtävänä oli luoda vuorovaikutussuhde Puolustusvoimien ja lehdistön välille. Edelleen siis tarkkailtiin, mitä Puolustusvoimista julkaistaan sekä tarjottiin omaa materiaalia julkaistavaksi.²² Toisen maailmansodan aikana valokuvaus pysyi edelleen osana Puolustusvoimien toimintaa. Talvisodan aikana Puolustusvoimien tiedotussektori eli ja se järjestettiin kokonaan uudestaan ennen jatkosotaa perustettuina

¹⁹ Ekman 2019, 1–15.

²⁰ Pääesikunnan viestintäosasto, 2020.

²¹ Pilke 2015, 33–34.

²² Pilke 2015, 35–36.

tiedotuskomppanioina Päämajan tiedotusosaston alaisuuteen.²³ Maailmansodan aikaisia kuvia on tutkittu Suomessa ja kuvamateriaalia on vapaasti nähtävillä myös digitoituna verkossa.²⁴ Valokuvat, niin nykyiset kuin vanhemmat, kertovat omaa tarinaansa Puolustusvoimien arjesta sekä sotilaiden ja varusmiesten kokemasta arjesta.

Tutkimuksellisesti kuvien tutkimus painottuu kuitenkin merkittävästi sota-ajan kuviin. Sota-ajan kuvien tutkimusta innoittaa varmasti myös historiallisesti merkittävät tapahtumat. Lisäksi sota-ajan kuva-aineisto oli pitkään saavuttamattomissa. Kuvat vapautuivat käyttöön vasta vuonna 1994 ja avoin sota-ajan kuvien verkkosivusto avautui vuonna 2013.²⁵ Puolustusvoimien kuva-arkisto sisältää kuitenkin paljon laajemman otoksen kuvia aina 1800-luvun lopulta 2000-luvun puoliväliin asti.²⁶ Kuvien ja kuvastojen tuottamisella on siis pitkät perinteet Puolustusvoimien historiassa. Tutkittavia ajanjaksoja ja kuvamateriaalia siis kyllä löytyisi.

2.2.1 Puolustusvoimat ja sosiaalinen media

Nykyajan trendin mukaan myös Puolustusvoimat on kirjautunut käyttäjiksi moneen sosiaaliseen mediaan. Sisällöntuottajana Puolustusvoimilla on kuitenkin hieman erilainen asema kuin yksityishenkilöillä tai tavallisella, voittoa tavoittelevilla yrityksillä. Puolustusvoimat tuottavat valtion määräämää ja laissa määritettyä tehtävää, johon moni suomalainen on elämänsä jossain vaiheessa jollain tapaa kytköksissä. Puolustusvoimia kohtaan on jo valmiiksi tietynlaisia mielipiteitä ja ennakko-odotuksia, jotka varmasti ohjaavat julkaistavaa kuvamateriaalia.

Puolustusvoimat esiintyvät yhtenä kokonaisena organisaationa Instagramissa. Puolustusvoimien Instagram-tilin sisällöntuotannosta vastaavia henkilöitä ei ole tuotu näkyvästi esille tilin tiedoissa tai Puolustusvoimien verkkosivuilla. Ei siis voida olla mitenkään varma, mikä taho, varusmiehet tai kantahenkilökunta, kuvia alustalle tuottaa ja minkälaisen seulan läpi valokuvat menevät ennen julkaisua. Pääesikunnan viestintäosasto on nimetty vastuulliseksi osastoksi niin verkkosivuista kuin sosiaalisesta mediasta. Tiedotussektori vastaa Puolustusvoimien tiedotuksesta ja verkkoviestinnästä.

²³ Pilke 2015, 57-58.

²⁴ Sa-kuvat.fi

²⁵ Sa-kuva.fi

²⁶ Puolustusvoimien kuva-arkisto 2020.

Suunnittelusektori taas johtaa ja suunnittelee rauhanajan viestintää ja hallinnoi esimerkiksi viestintätoimialan henkilöstöä ja koulutusta. Lisäksi Ruotuväki-lehdellä on oma toimitus.²⁷ Viestintätoimet jakautuvat monelle osalle, eikä ole selkeää kuuluuko sosiaalinen media esimerkiksi verkkoviestinnän piiriin.

Tutkielman alussa ja sen aikana oli hankala saada yhteyttä vastaaviin tahoihin tarkempien tietojen ja käytäntöjen selvittämiseksi. Olisi haluttu selvittää minkälainen taustatuotanto tilin takana on ja onko tilillä erikseen nimetty hallinnoija tai tuottaja. Mielenkiintoista olisi ollut myös tietää tarvitseeko kuva useamman henkilön suostumuksen julkaisukelpoisuudesta vai jääkö harkinta täysin kuvaajan vastuulle. Kuvia olisi voitu tulkita myös erilaisista näkökulmista, jos olisi pystytty selvittämään valokuvien ja koko tilin kohderyhmä. Nyt jää epäselväksi, onko tili suunnattu erityisesti kaikille Puolustusvoimien toiminnasta kiinnostuneille vai esimerkiksi kohdennettuna markkinointina nuorille, jotka eivät vielä ole suorittaneet varusmiespalvelusta. Yhteydenotot eivät kuitenkaan tuottaneet tulosta, eikä yhteydenottoihin juuri reagoitu mitenkään. Näin ollen edellä olevat kysymykset jäävät avoimiksi tai niistä tehdään tutkijan omia tulkintoja.

Toisaalta voidaan kuitenkin tehdä osaksi oletus, että tiliä koskee jokseenkin samat säännöt, joilla Puolustusvoimat ohjaavat varusmiehiä tai reserviläisiä valokuvien ottamisessa ja niiden käytössä. Sosiaalisen median ohjeet ohjeistavat varusmiehiä siinä, miten toimia sosiaalisessa mediassa yksityisyyden ja operaation turvallisuuden varmistamiseksi. Erityinen huomio kiinnitetään paikkatietoon, jonka jakaminen ei ole sallittua harjoituksissa.²⁸ Tämä on oleellinen asia myös Instagramissa, sillä kuviin pystytään lisäämään paikkatietotunniste helposti.²⁹ Sotilasalueella kuvaamista pidetään edelleen kiellettynä asiana. Tämä sääntö oli voimassa jo sotien aikaan, jolloin ei haluttu tavallisten sotilaiden ottavan kuvia rintamalta. Tätä varten oli erikseen TK-kuvaajia, joiden tehtävänä oli tuottaa pääkanslian haluamaa kuvamateriaalia.³⁰ Nykypäivän ohjeiden mukaan on luvalista kertoa omista kokemuksista varusmiehenä, mutta oman tarkan tehtävän tai sijainnin jakaminen on kiellettyä.³¹ Puolustusvoimien sivuilla noudatetaan myös suurimmissa osissa kuvia paikkatiedon merkkamattomuutta. Kuvateksteistä kuitenkin saatetaan kertoa, millä harjoittelualueella harjoitellaan. Tässä työssä ei kuitenkaan käsitellä muita,

²⁷ Pääesikunnan viestintäosasto 2020.

²⁸ Pääesikunnan asiakirja AH27977.

²⁹ Instagram 2020b.

³⁰ Kleemola 2011, 10-13.

³¹ Pääesikunnan asiakirja AH27977.

kuin Puolustusvoimien omalla sivulla olevia kuvia. Varusmiesten ja reserviläisten ohjeet tuotiin esimerkiksi, minkälaista linjaa Puolustusvoimat pitää kuvien suhteen tällä hetkellä muiden kuin omalla kanavalla olevien kuvien suhteen. Lisäksi huomio on myös siinä, miten Puolustusvoimat on yrittänyt rajoittaa valokuvaamista ja valokuvien jakoa jo kauan ennen sosiaalisen median syntymistä. Rajoittamisella pyritään niin suojaamaan omaa toimintaa kuin myös hallinnoimaan ei-haluttujen mielikuvien syntyä.

Täytyy kuitenkin muistaa, että sosiaalisessa mediassa ja Instagramissa esiintyy vain yksi osa koko organisaation toiminnasta. Lisäksi julkaistavia valokuvia valikoidaan todennäköisesti hyvin tarkkaan, eikä koko toiminnasta saada kokonaista käsitystä ilman lisäinformaatiota muista tiedonlähteistä. Instagram-tilin kuvat ovat yksi ikkuna käyttäjien, tässä tutkimuksessa Puolustusvoimien, toimintaan eikä siitä voida tehdä päätelmiä käyttäjän koko toiminnasta. Kaikkea toimintaa ei varmastikaan esitetä julkaistavien valokuvien muodossa Instagramissa. Instagram on käytetty sosiaalinen media, joten on kuitenkin oleellista, millaisen kuvan Puolustusvoimat ovat itsestään tässä sosiaalisessa mediassa itsestään rakentaneet.

2.3 Puolustusvoimat, kuvastotutkimus ja sosiaalisen median tutkimus

Puolustusvoimat tuottaa omaa tutkimustaan tarkoituksena luoda tietoa oman toiminnan kehittämiseksi, muun muassa osaamisen ja asiantuntemisen ylläpitämiseksi. Tutkimuksen tavoitteena on myös kehittää puolustusjärjestelmää pitkäjänteisesti. Tutkimusta tehdään muun muassa Maanpuolustuskorkeakoulussa ja Puolustusvoimien tutkimuslaitoksella.³² Lisäksi Puolustusvoimien toimintaa ja sen vaikutuksia yhteiskuntaan on tutkittu monissa muissakin yliopistoissa ja yhteyksissä. Tutkimusta on tehty muun muassa johtajakoulutuksen merkityksestä naisen uralle Vaasan yliopistossa sekä TK- kirjoituksista rintamalta sekä sotapropagandasta.³³

Puolustusvoimien kuvia ja erilaisia sosiaalisia medioita yhdessä on tutkittu aiemminkin. On tutkittu esimerkiksi, miten Puolustusvoimien mainetta voisi hallita sosiaalisessa mediassa, miten #Inttisome vaikuttaa maineeseen (Twitter) ja millainen sosiaalinen media on rekrytoinnin työkaluna.³⁴ Moneen sosiaaliseen mediaan kohdistunut tutkimus on

³² Tutkimus Puolustusvoimissa 2020.

³³ mm. Häyrynen 2017; Pilke 2011.

³⁴ mm. Soini 2013; Asunmaa 2016.

Puolustusvoimien osalta liittynyt usein Facebookiin, joka on Suomessa yksi käytetyimmistä ja vanhimmistä sosiaalisista medioista. Instagramia ja Puolustusvoimien toimintaa Instagramissa ei ole aikaisemmin juuri tutkittu. Tutkielman julkaisuvuonna Puolustusvoimien Instagram-tili on ollut toiminnassa neljä vuotta.

Miikka Vasaramäen gradussa tutkittiin sosiaalisen median vaikutusta varusmiesten mielipiteisiin ja asenteisiin turvallisuuspoliittisten aiheiden suhteen. Tuloksena saatiin, että sosiaalisella medialla todella on kyky vaikuttaa varusmiesten mielipiteisiin aiheista. Tämä tulos antaa vastaavan tuloksen kuin yhdysvaltalainen tutkimus, jonka tuloksena todettiin nuorten miesten olevan alttiita sosiaalisen median vaikutuksille. Sosiaalinen media on siis kanava, jonka kautta pystytään vaikuttamaan yleisiin mielipiteisiin. On siis tärkeää huomioida sisältö ja sen tuottama mielikuva, jota sosiaalisessa mediassa jaetaan.³⁵

Puolustusvoimien kuvastoja on tutkittu paljon. Erityisesti toisen maailmansodan aikaisia valokuvia on tutkittu eri tutkijoiden toimesta ja erilaisista lähtökohdista. Olli Kleemola on käynyt läpi TK-miesten ottamia virallisia ja rintamamiesten ottamia epävirallisia kuvia ja niiden eroja. Molemmissa kuvissa oli laajasti erilaisia kuvia, vaikka näkökulma olikin hieman eri. TK-kuvat osoittautuivat myös oletettua laaja-alaisemmiksi ja ne esittelivät jopa kuolleita.³⁶ Yllättävää sisältöä voi siis esiintyä Puolustusvoimien omissa virallisissa kuvissa.

Marika Honkaniemi taas on tarkastellut suomalais-saksalaista näyttelyä vuodelta 1942. Hänen tutkimusaineistonaan toimi suomalaisen näyttelyosaston valokuvateokset. Honkaniemen tutkimusote oli taidehistoriallinen ja merkittävänä teemana oli suomalaisen sotavalokuvan sijoittuminen taidekentälle. Kuvissa näkyy monipuolisuus, joka on kuitenkin käännetty itselle edulliseksi. Kuvatekstit huomioon ottaen on kuitenkin saatu kokoon hyvin neutraali kokonaisuus.³⁷ Näiden tutkimusten lisäksi tutkimuksia Puolustusvoimien valokuvista ovat tehneet esimerkiksi Salminen sekä Lagerbohm, Kirves ja Kleemola yhdessä.³⁸ Puolustusvoimien kuvia ja kuvastoja on tutkittu runsain määrin, mutta painotus on kuitenkin sota-ajassa, eikä sen jälkeisestä kuvamateriaalista ole juuri tutkimuksia.

³⁵ Vasaramäki 2019.

³⁶ Kleemola 2011, 119-123

³⁷ Honkaniemi 2017.

³⁸ mm. Salminen 1989, Lagerbohm ym. 2010.

Nykyään tehdään tutkimusta nykyajan sotien kuvastoista. Esimerkiksi Irakin sodan tiedotuksesta, artikkeleista ja niiden kuvista on tehty tutkimuksia eri näkökulmista.³⁹ Rauhajan harjoittelu ei samalla tavalla ole kiinnosta tutkijoita. Ulkomailla asevoimia ja valokuvia on tutkittu esimerkiksi Yhdysvalloissa. Eräässä tutkimuksessa pohdittiin kuvajournalismin kehittymistä uusien mobiilisovellusten kautta konfliktialueilla. Helppojen kuvanmuokkausohjelmien, kuten Hipstamaticina ja Instagramin, avulla kuvia on erityisen helppo muokata ja niillä voi luoda sodasta esimerkiksi hyvin romantisoidun kuvan.⁴⁰ Sosiaalisen median ja älylaitteiden yleistyessä ne ovat tulleet osaksi arkipäivää. Britannian asevoimien kautta on mietitty, miten tämä uusi teknologia voisi olla osa asevoimien arkea.⁴¹ Puolustusvoimat ja asevoimat nähdään usein hyvin miehisenä paikkana. Naissotilaita kuitenkin kuvataan ja naissotilaiden representaatiota lehtikuvissa ja Instagramissa kulttuurisesta näkökulmasta on tutkittu myös Yhdysvalloissa.⁴² Israelissa on luontoa ja maisemaa tarkasteltu yhteydessä armeijaan. Tarkastelussa oli muun muassa maisemassa näkyvät valta- ja omistajuussuhteet Instagramin ja verkkosivun kuvissa.⁴³

Uutta tähän tutkimuskenttään tämä tutkielma tuo sillä, että sen tutkimusaineistona toimii uudempi Puolustusvoimien valokuvamateriaali. Lisäksi se yhdistää sosiaalista mediaa ja kuvastotutkimusta, jonkalaista yhdistelmää Puolustusvoimien kuvista ei ole vielä luotu. Jatkumon se kuitenkin omalla tavallaan luo vanhemman kuvastotutkimuksen jatkeeksi, vaikka väliin jääkin monta vuosikymmentä tutkimatonta materiaalia. Lisäksi maisemallinen näkökulma on hieman erilaisempi tutkimusote verrattaessa Puolustusvoimiin kohdentuneessa aiemmassa tutkimuksessa. Uudemman valokuvatuotannon tutkiminen on siis jäänyt Puolustusvoimissa vähemmälle, vaikka kuvia onkin tutkittu paljon. Sosiaalinen media ja siihen liittyvä toiminta on ollut myös tutkimuksissa esillä. Yhdistämällä nämä kaksi tutkimussuuntausta, saadaan uutta tietoa Puolustusvoimien omasta esitystavasta yhdessä sosiaalisen median suositussa palvelussa nykypäivänä.

³⁹ mm. Laiho ym. 2012., Huttunen 2018.

⁴⁰ Alper 2013.

⁴¹ Maltby & Thornham 2016.

⁴² Cedillo 2014.

⁴³ Kohn 2015.

2.4 Maisemakuvasto

Tutkielman aineistona käytettävä materiaali ei ole lähtökohtaisesti maisemakuvaa, vaan kuvauksen kohteena on usein jokin muu kuin itse maisema. Tässä tutkielmassa kuitenkin keskitytään kuvien maisemaan, joten on oleellista huomioda miten ja millä tavalla maisemia on aikaisemmin tutkittu ja miten maisema ja maisemakuvastot muodostuvat. Maisema on käsitteenä ja tutkimuskohteena monimerkityksinen ja liikkuva.⁴⁴ Juuret maisema -käsitteellä on renessanssissa, kun tiede ja taide kohtasivat ja niiden välillä alkoi olla enemmän kanssakäymistä.⁴⁵ Uudella ajalla maisemaa pidettiin todellisuutta kuvastavana ympäristön kuvaustapana. Nykyään taas maisema nähdään tekstin kaltaisena koodattuna merkitysjärjestelmänä, ideologisena rakennelmana tai vallan ilmenemismuotona. Tällöin se paikantuu jollain tavalla yhteiskunnalliseen kontekstiin.⁴⁶ Maisemaa käytetään terminä niin maantieteessä, arkeologiassa, puutarhasuunnittelussa, maiseman tutkimuksessa sekä myös arkikielessä.⁴⁷ Ei siis ole ihme, että maisema terminä on moninainen ja monitulkintainen. Tässä työssä maisema nähdään paikasta rajattuna kuvauksena, representaationa, joka ilmentää sen hetkistä paikan tilaa. Tästä kuvauksesta on luettavista erilaisia merkkijärjestelmiä ja maisemakuvauksen suhdetta yhteiskuntaan ja kulttuuriseen rakentumiseen voidaan tulkita monilta eri tahoilta. Kuvasto taas voidaan nähdä kokoelmana erilaisia asioita. Yhteistä näille asioille on jonkinlainen yhteinen nimittäjä, joka voi olla hyvinkin mielivaltainen ja keinotekoinen. Tässä tutkielmassa kuvaston luovat Puolustusvoimien Instagram-tilillä olevat kuvat. Maisemallisuutta näistä kuvista tutkittaessa voidaan puhua myös maisemakuvastosta.

Suomessa maiseman ja kuvallisuuden piti yhdessä Johannes Gabriel Granö, joka oli 1900-luvun alussa merkittävä maantieteilijä. Hän oli innokas valokuvaaja, joka jätti jälkeensä paljon maisemavalokuvia.⁴⁸ Kuvallinen maisema koki mullistuksen maisema-maalauksen jälkeen uudelleen 1970- ja 1980-luvuilla maantieteessä. Tämän liikehdinnän seurauksena maisema yhdistettiin yhä enemmän kulttuuriseksi kerrostumaksi ja tutkimuksen näkökulmissa alkoi esiintyä myös kulttuurinen ote. Maiseman tutkimus sai myös yhä enemmän poikkitieteellistä otetta ja siihen alettiin liittää paljon muitakin

⁴⁴ Häyrynen 2005, 25.

⁴⁵ Vallius 2015, 13.

⁴⁶ Häyrynen 2005, 25.

⁴⁷ Maisema, Tieteen termipankki 2020.

⁴⁸ Vallius 2015, 13.

tutkimusaloja ja -perinteitä kuin pelkästään maantiede.⁴⁹ Taidehistoriassa maisemaa on tutkittu aikaisemmin tunnettujen maalareiden ja valokuvaajien teosten kautta. Taidehistorian tutkimus on kuitenkin laajentunut ja siihen sisältyy nykyään koko visuaalisen kulttuurin kenttä. Tutkimuskenttä on laajentunut siis korkeakulttuurista myös erilaisiin populaarikulttuurin teoksiin. Maiseman erilaiset esittämismuodot ovat kohonneet tutkimuksen kohteiksi, eikä maisemaa tutkita enää pelkästään kuuluisista maisemamaalauksista vaan myös esimerkiksi turistirihkamakoruista.⁵⁰ Tällainen tutkimuksen kehitys on avain myös tälle tutkimukselle, jossa tutkitaan maisemaa, joka julkaistaan sosiaalisen median alustalla.

Maisemaa on Suomessa käsitelty monenlaisista tutkimusnäkökulmista ja lähtökohdista. Monesti suomalaisessa tutkimuksessa lähtökohtana on ollut suomalaisuus, sen löytäminen ja ilmentyminen maisemassa. Erilaisista kuvista on selvitetty miten Suomi ja suomalaisuus representoituvat niissä sekä millaista suomalaisuuden kuvaa erilaiset kuvastot luovat.⁵¹ Tunnettujen suomalaisten valokuvaajien tuotantoa on tutkittu maiseman näkökulmasta ja siitä, millaista Suomi-kuvaa heidän valokuvansa tuottavat.⁵² Ulkomailla maisemaa ja läntistä taidetta on tarkastellut Malcom Andrews kun taas maisemaa muun muassa kulttuurisen median roolissa on pohtinut W. J. T. Mitchell.⁵³

Suomalaista maisemakuvastoa ovat olleet luomassa myös monet taidemaalarit ja valokuvaajat, jotka ovat kulkeneet ympäri Suomea tallentamassa maisemaa erilaisilla välineillä. Ensimmäisenä yhteen kerättyinä maisemakuvastona Suomesta pidetään Zacharias Topeliuksen tuottamaa *Vårt Land (Maamme)* julkaisua, johon kerättiin maisemakohteita ympäri Suomea.⁵⁴ Kuvat ovat näissä yhteyksissä monesti pelkkään maisemaan kohdistuvia ja muut elementit jäävät kuvista kokonaan pois tai taka-alalle. Maisemantutkimuksen kehittyessä on maisemaa kuitenkin alettu tutkia myös muissa merkityksissä kuin vain selkeästi maisemaa kuvaavista kuvista. Maisemakuvaston käsite on laajentunut ja maisemakuvasto voidaan terminä ulottaa koskemaan kaikkea kuvastoa, jota voidaan tutkia maisema lähtökohtana. Maisemallista tulkintaa voidaan tehdä muun muassa erilaisista mainoksista ja lehtikuvista. Itse maisemasta voi etsiä myös merkkejä esimerkiksi

⁴⁹ Vallius 2015, 14.

⁵⁰ Vallius 2015, 19-20.

⁵¹ esim. Häyrynen 2005.

⁵² esim. I.K. Inhan tuotanto.

⁵³ Andrew 1999; Mitchell 1994.

⁵⁴ Häyrynen 2005, 41.

erilaisia valtasuhteita, sukupuolen näkymistä kuvassa sekä suomalaisuuden representatioita.

Maisemaa tutkitaan nykyään hyvin monenlaisista eri lähtökohdista ja eri tutkimusaloilla. Erityinen painotus maisemantutkimukseen on Turun yliopiston humanististen tieteiden maisemantutkimuksen ja kulttuurituotannon koulutusohjelmassa. Maisemantutkimuksen pääaineessakin maisemaan ja sen katsomiseen otetaan hyvinkin erilaisia lähtökohtia ja näkökulmia. Humanistisena tieteenä otteissa näkyy kiinnostus ihmisen toimintaan ja sen näkyminen maisemassa. Poikkitieteellisyys on myös vahvasti läsnä tutkimuksissa.

Puolustusvoimien Instagram-tili ei ole luotu varsinaisesti kuvaamaan pelkkää maisemaa vaan se esittelee organisaation toimintaa kokonaisuudessaan. Silti kuvastosta pystyy tutkimaan maisema pääkohteena. Maisema jää kuvissa usein toiminnan taka-alalle, mutta on monesti oleellinen osa koko valokuvan muodostamaa mielikuvaa. Tausta ja siellä esiintyvät yksityiskohdat ovat siis osa koko kuvan tarkoitusta ja sen lähettämää viestiä. Tässä työssä halutaan nimenomaan päästä käsiksi tähän taustaan, joka saattaa aika-ajoin jäädä kuvan näkevien käyttäjien mielissä taka-alalle katseen kohdistuessa muuhun toimintaan. Tässä työssä tätä maisemallista taustaa verrataan tapahtumiin sekä siihen, onko havaittavissa tietyn taustan linkittyvän vahvasti tietynlaiseen toimintaan. Lisäksi havainnoidaan, millainen maisema on kuvastolle yleisin.

Tässä luvussa esittelin tutkielman kaksi pääasiallista yhtymäkohtaa, Instagram ja Suomen Puolustusvoimat. Luotiin myös katsaus tutkielman aihepiirinä olevan kuvastotutkimuksen liittyminen näihin molempiin aiheisiin ja niistä tehtyihin tutkimuksiin. Tämän lisäksi yhdistettiin tutkimus myös maisemantutkimukseen. Seuraavaksi käsitellään menetelmiä, joilla valokuvien tutkiminen tehdään.

3 Valokuvat ja niiden tulkinta

Tässä luvussa käydään läpi tutkielmassa käytettyjä menetelmiä. Ensin esitellään sisälönanalyysi, joka tässä työssä nähdään kvantitatiivisena metodina. Toisena kohtana esitellään semiotiikkaa sen osalta, miten sitä tässä tutkielmassa käytetään. Molempia metodeja on käytetty aiemminkin kuvantutkimiseen ja metodien käytöstä valokuvatutkimukseen ja mediatutkimuksessa ovat kirjoittaneet suomeksi Janne Seppänen ja Anita Seppä.

Läntinen kulttuurimme on muuttunut yhä enenevässä määrin kuvalliseksi. Kuvat ovat arkipäivässämme joka paikassa joko itsenäisenä teoksena tai verbaalista ilmaisua tukevana kuvituskuvana. Tällä muutoksella on vaikutusta monilla aloilla ja lisäksi se luo uusia työpaikkoja ja tehtävänkuvia, jollaisia ei olisi ilman kuvia tai kuvallisuuden nousua kulttuurissamme.⁵⁵ Kuvia luetaan ja tulkitaan siis koko ajan arkisessa elämässämme, lähes huomaamattakin, sillä kuvat ovat läsnä kaikkialla. Kuvanlukutaito on visuaalista lukutaitoa, jonka voi määritellä ymmärrykseksi lukea kulttuurisia merkityksiä visuaalisesta järjestyksestä. Kyky lukea valokuvia on vielä omana osana kuvanlukutaitoa.⁵⁶ Visuaaliset järjestykset ovat osa kulttuurisia merkityksiä, jotka toistavat muun muassa myyttien tapaisia kulttuurin rakennuspalikoita.⁵⁷ Suomalaisen kulttuurin tunteminen antaa kyvyn lukea kuvia suomalaisen kulttuurin näkökulmasta, joka on osa läntistä kulttuuria. Kulttuurin tunteminen antaa lähtökohdat lukea tietyn kulttuurin erityispiirteitä kuvista, joita kulttuuria tuntematon ei pysty välttämättä lukemaan. Osa rakennetuista konnotaatioista saattaa esimerkiksi jäädä huomaamatta. Suomalaisuuden kohdalla esimerkiksi mämmin viittaukset perinteeseen jäävät todennäköisesti tunnistamatta, jos ei tunne suomalaisuuden kulttuuria.

Tässä tutkielmassa tarkastellaan valokuvia ja maisemaa läntisen kulttuurin ja suomalaisuuden näkökulmasta. Lisäksi myös Puolustusvoimilla itsellään on omanlainen kulttuurinsa, joka on kehittynyt matkan varrella. Järjestelmän sisälle on kasvanut omanlainen kulttuuri, jonka säännöt ja ilmentyvät eivät välttämättä näy yhteisön ulkopuolelle. Tällaiset kulttuuriset normit yhteisössä voivat myös vaikuttaa kuviin ja myöhemmin myös kuvien luentatapaan. Voidaan siis ajatella, että yhteisön sisällä olleet ja olevat sekä yhteisöstä kokonaan ulkopuolelle jääneet lukevat kuvia eri tavalla. Lisäksi suomalaiset

⁵⁵ Seppä 2012, 11.

⁵⁶ Seppänen 2004, 148-149.

⁵⁷ Seppänen 2001, 38.

juuret ja Suomen kulttuurin ja historian tunteminen luovat oman käsitteistönsä kuville riippuen myös kuvan lukijan iästä. Kuvien tulkintaan vaikuttaa myös yleinen, sen hetkinen, vallalla oleva käsitys Puolustusvoimista. Kuvien julkaisuun voi vaikuttaa myös Puolustusvoimien toiminnasta syntyvät erilaiset kohut.⁵⁸

On kuitenkin hyvin vähän puolueetonta tutkimusta siitä, millä tavalla ihmiset tulkitsevat heitä koko ajan ympäröivää kuvallisuutta ja siinä ilmeneviä viestejä. Ei ole minkäänlaisia takeita tai tuloksia siitä, että ihminen lukee kuvallisen viestin juuri niin kuin sen tuottaja on suunnitellut. Saattaa olla, että ihminen löytää kuvista aivan päinvastaisia merkityksiä ja tulkintoja oman kokemuspohjansa kautta.⁵⁹

3.1 Sisällönanalyysi

Sisällönanalyysi on metodi, joka pyrkii laskemaan aineistosta, kuinka usein valittu muuttuja esiintyy aineistossa. Sisällönanalyysi metodina siis auttaa järjestelemään käsiteltävää aineistoa ja siinä esiintyviä muuttujia järjestykseen ennalta määrättyjen kaavojen ja sääntöjen avulla.⁶⁰ Käytännössä sisällönanalyysi auttaa aineiston muuntamisessa numeraaliseen muotoon. Näin voidaan havainnoida esimerkiksi, miten usein tietty muuttuja esiintyy ja miten se esiintyy suhteessa muihin muuttujiin. Sisällönanalyysin jälkeen läpikäydystä aineistosta voidaan vielä tehdä erilaisia huomioita ja tutkia esimerkiksi tarkemmin yksittäisiä ilmiöitä ja representaatioita.⁶¹ Sisällönanalyysin käytöstä on valokuvien tutkimiseen ja mediatutkimukseen on suomeksi kirjoittaneet Janne Seppänen ja Anita Seppä. Heidän tulkintojaan ja huomioitaan menetelmän käytöstä on erityisesti tarkasteltu tässä tutkielmassa sekä konkreettisen sisällönanalyysin aikana.

Sisällönanalyysi kehitettiin alun perin kvantitatiiviseksi metodiksi. Systemaattinen aineiston käsittely on noussut sisällönanalyysin peruspilariksi. Monessa sisällönanalyysioppaassa kehoitetaan huomiomaan määrälliselle tieteele tärkeitä asioita kuten analyysin toistettavuus ja todennettavuus sekä looginen eheys. Aikaisemmin ajateltiin jopa, että kvantitatiivisessa tutkimustyössä on mahdollista sulkea pois kokonaan tutkijaan henkilökohtaisesti vaikuttavat asiat sekä kulttuurinen konteksti, josta tutkija on kotoisin.

⁵⁸ Seppä 2012, 19.

⁵⁹ Seppänen 2005, 15.

⁶⁰ Seppä 2012, 23-24.

⁶¹ Seppänen 2005, 143-144.

Nykyisin kuitenkin todettu, että asioiden sulkeminen täysin tutkimuksen ulkopuolelle on rajallista ja ihmistä on hyvin hankala erottaa esimerkiksi omasta kulttuurisesta kontekstistaan.⁶²

Varhaisimman sisällönanalyysin metodioppaan kirjoitti Bernard Berelson vuonna 1952. Oppaassa sisällönanalyysia pidettiin määrällisen tutkimuksen menetelmänä. Tästä tehtiin tulkinta, että sisällönanalyysi sopii vain sellaisen aineiston tutkimiseen, jossa tulokset esitetään puhtaasti määrällisessä muodossa. Lisäksi ajateltiin, että tutkimuskysymyksen täytyy kohdentua pelkästään tutkittaviin dokumentteihin, eikä ulottua niiden ulkopuolelle. Jonkin aikaa siis sisällönanalyysia pidettiin vahvasti pelkästään kvantitatiivisena tutkimusmetodina.⁶³

Sisällönanalyysi sai kuitenkin uusia piirteitä hyvin pian, kun 1955 järjestetyssä Allerton Housen konferenssissa nousi esiin puheenvuoroja analyysin määritelmäkeskusteluun. Puheenvuorot ottivat kantaa siihen, että menetelmää ei tulisi rajata pelkästään tutkittavia dokumentteja koskeviin tutkimuksiin ja määrälliseen tutkimukseen. Konferenssi purki sisällönanalyysin ennen niin jyrkkää vastakkainasettelua määrällisen ja laadullisen tutkimuksen välillä ja tarkensi menetelmän keskeisimmäksi vaatimukseksi aineiston systemaattisen käsittelyn. Menetelmä jatkoi kehittymistään ja lopuksi määritelmä arvioi sisällönanalyysin yhdistävän määrällisen ja laadullisen aineistokäsittelyn piirteitä. Analyysin nähtiin olevan myös käyttökelpoinen menetelmä, oli tarkoituksena sitten vastata itse aineiston sisältöön liittyvään kysymykseen tai sen ulkopuolisiin ilmiöihin. Tärkeänä elementtinä säilyi kuitenkin yhä aineiston systemaattinen käsittelytapa.⁶⁴

Ensimmäinen suomenkielinen sisällönanalyysia käsittelevä teos *Sisällön erittely* ilmestyi vuonna 1973. Veikko Pietilä käyttää teoksessaan termiä ”sisällön erittely” kuvaamaan nykyään sisällönanalyysina pidettyä menetelmää. Teoksessaan Pietilä määrittelee sisällönanalyysin olevan joukko menettelytapoja, jotka auttavat keräämään tietoja ja tekemään havaintoja dokumenttien sisällöstä noudattaen tieteellisiä pelisääntöjä.⁶⁵

Sisällönanalyysin määrittely on elänyt jopa laadullisen ja määrällisen tutkimuksen kentässä siinä, kumman tutkimuslaadun menetelmä se on. Monia uusintapainoksia saanut

⁶² Seppä 2012, 23-24, 212.

⁶³ Pietilä 1976, 51.

⁶⁴ Pietilä 1976, 51-52.

⁶⁵ Pietilä 1976, 51.

Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi julkaistiin ensimmäisen kerran vuonna 2002. Teoksessa Tuomi ja Sarajärvi määrittelevät sisällönanalyysin laadullisen tutkimuksen menetelmäksi. He kuvaavat, että laadullisessa tutkimuksessa sisällönanalyysiä pidetään yksittäisenä metodina tai väljänä teoreettisena viitekehyksenä. Kun sisällönanalyysiä käytetään viitekehyksenä, voidaan sanoa, että monet laadullisen tutkimuksen analyysimenetelmät pohjautuvat jollain tapaa sisällönanalyysin.⁶⁶ Teoksessa tuodaan ilmi, että analyysin tarkoituksena on järjestää aineisto johtopäätösten tekoa varten. Näin annetaan ymmärtää, etteivät menetelmät vie tutkimusta loppuun asti, vaan jäävät vajaiksi tulosten osalta. Vaikka menetelmä luokittelee ja järjestää aineiston huolellisesti, se ikään kuin kaipaakaan vielä jotain, saadakseen aikaan johtopäätökset.⁶⁷ Kritiikin on kuitenkin ajateltu kohdentuvan määrällisen ja laadullisen sisällönanalyysin eroihin, jossa on kysymys enemmänkin sisällön erittelyn ja sisällönanalyysin eroista.⁶⁸ Tässä työssä sisällönanalyysin ajatellaan olevan kvantitatiivinen metodi, jolla pystytään luokittelemaan valokuvia erilaisiin ryhmiin. Samalla aineisto muuntuu numeeriseen muotoon.

Sisällönanalyysista on eroteltavissa aineistolähtöinen, teoriaohjaava ja teorialähtöinen sisällönanalyysi. Aineistolähtöinen sisällönanalyysi pohjaa analyysiluokat ja teoreettiset käsitteet aineistoon. Menetelmässä empiirisestä aineistosta tehdään tulkintoja ja päättelyjä, jonka jälkeen edetään kohti käsitteellisempää näkemystä tutkittavasta ilmiöstä. Teoriaohjaavassa sisällönanalyysissä käsitteet tulevat valmiista teoreettisesta viitekehyksestä toisin kuin aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä. Teorialähtöisessä sisällönanalyysissä taas analyysikategoriat pohjaavat valmiiseen teoriapohjaan ja kategoriat määritellään ennen aineiston käsittelyä. Teoriaohjaavassa ja teorialähtöisessä sisällönanalyysissä voidaan myös muokata analyysiluokkia aineistosta nousevien huomioiden perusteella, riippuen tietysti tutkimuksesta.⁶⁹ Menetelmäeroissa on tärkeää huomata juuri se, mitä aineiston annetaan ja sen halutaan kertovan itsestään. Ennalta määrätyt analyysiluokat saattavat jättää huomiotta jotain asioita aineistosta. Esimerkiksi tässä tutkimuksessa olisi voinut jäädä tutkimuksen ulkopuolelle ulkomaalaiset sotilashenkilöt, jos analyysiluokkia ei olisi rakennettu aineistolähtöisesti tai analyysiluokat olisi rakennettu pelkästään aikaisemman tiedon varassa, eikä analyysiluokkia enää olisi ollut mahdollista muokata jälkikäteen. Tässä tutkielmassa käytetään siis aineistopohjaista sisällönanalyysitapaa. Kuitenkin koko aineisto on käyty kertaalleen läpi valmiilla

⁶⁶ Tuomi & Sarajärvi 2002, 103.

⁶⁷ Tuomi & Sarajärvi, 2002, 105-106.

⁶⁸ Friman 2013, 24.

⁶⁹ Tuomi & Sarajärvi, 2002, 115-116.

analyysitaulukkomallilla, jolloin on pystytty varmistamaan jokaiselle valokuvalla samanlainen luokittelujärjestely.

Mediatutkijat ovat käyttäneet sisällönanalyysia pääsääntöisesti kirjoitetun tekstin analysointiin.⁷⁰ Kuitenkin teksti, jota sisällönanalyysillä käsitellään, voi olla minkälaista tekstiä tahansa. Teksti käsitteenä viittaa kaikenlaisiin merkitystä välittäviin representaatioihin. Tekstinä voidaan siis nähdä siis kaikki erilaiset visuaaliset esitykset, kuten valokuvat ja elokuvat.⁷¹ Analyysia onkin 1900-luvun aikana hyödynnetty moninaisiin kuvallisiin tuotantoihin kuten elokuviin, animaatioihin ja sotapropagandaan. Lisäksi psykologinen ja feministinen tutkimusala ovat tehneet kuvastotutkimusta sisällönanalyysilla.⁷² Sisällönanalyysillä on siis tutkittu kuvallista tuotantoa jo pitkään ja se soveltuu siihen käyttöön hyvin. Tutkimuksien aineistoina on käytetty erilaisia mediakuvastoja ja myös liikkuvaa kuvaa. Ei ole siis mitenkään ihmeellistä, että sisällönanalyysi valitaan käytettäväksi metodiksi myös tutkittaessa erilaisia kuvia ja kuvastoja.⁷³ Valokuvien tutkimisen metodeissa on käytössä paljon laadullisen tutkimuksen metodeja. Sisällönanalyysi tarjoaa siis tähän valikkoon yhden kvantitatiivisen metodin, jos edelleen halutaan jakaa tutkimukset laadulliseen ja määrälliseen tutkimiseen.⁷⁴

Sisällönanalyysilla pystytään hallinnoimaan isompiakin kokonaisuuksia ja keräämään aineistossa olevaa dataa numeeriseen muotoon. Tämä helpottaa erityisesti suurten aineistojen kanssa, kun aineisto on mahdollista saada jonkinlaiseen järjestykseen. Tämän jälkeen on helpompi nostaa aineistosta esiin yleistyksiä ja eroavaisuuksia. Suurten aineistojen kanssa esimerkiksi kaikkien kuvien tarkka kuva-analyysi olisi mahdotonta. Sisällönanalyysi jakaa kuvat tutkijan tekemiin luokkiin, joista voidaan erikseen poimia yksittäisiä kuvia lähempään tarkasteluun. Lähempi tarkastelu tässä työssä tehdään semiotiikan keinoin sisällönanalyysin luokitusjaon perusteella.

3.2 Semiotiikka valokuvien tutkimisessa

Semiotiikalla tutkitaan merkkejä niiden merkityksiä. Valokuvat koostuvat erilaisista kuvatuista merkeistä, joita katsotaan ja luetaan katsojan omien taustojen perusteella.

⁷⁰ Seppänen 2005, 147.

⁷¹ Seppä 2012, 213.

⁷² Seppä 2012, 23.

⁷³ Seppä 2012, 215.

⁷⁴ Seppä 2012, 212.

Katsojan oma tausta koostuu kulttuurisesta taustasta sekä katsojan omat kokemukset. Merkit rakentavat kuvan merkitystä sekä visuaalista järjestystä. Valokuvan semioottiset ominaisuudet koostuvat siis näistä merkeistä. Kaikki nämä ominaisuudet vaikuttavat siihen mitä kuva ilmentää ja miten katsoja lukee valokuvaa. Valokuva koostuu kuvan näkyvästä kohteesta ja tulkitusta mielikuvasta. Jokainen katsoja muodostaa kuvasta oman tulkintansa, johon vaikuttavat katsojan taustat niin kulttuurisesta kuin omien kokemus-
siensa kontekstista. Yhteiskunnan vaikutus näkyy myös kuvien tulkinnassa.⁷⁵

Ranskalainen Roland Barthes kirjoitti 1900-luvulla valokuvista ja semiotiikasta. Artikkelissaan *Sanoma valokuvassa* hän toi valokuvantutkimukseen ajatuksen, jossa kuvan viestit jakaantuvat kahteen osaan denotaatioon ja konnotaatioon. Denotaatio on kuvan ilmeinen osa, päämerkitys ja konnotaatio on kuvan aiheuttama miellelyhtymä, se on ikään kuin kulttuurinen konteksti. Denotaatiossa vastaanottajan ensisijainen ymmärrys valokuvasta muodostuu ilman muita lisätietoja. Kuvasta havainnoidaan vain suoraa asiaa ilmentävät asiat, kuten esimerkiksi jänis. Konnotaation yhteydessä vastaanottaja lisäksi tulkitsee valokuvaa ja muodostaa siitä mielikuvia.⁷⁶ Konnotaatiota ja denotaatio ovat yhdessä oleva pari, jotka kietoutuvat yhteen. Konnotaatiota ei voi olla ilman denotaatiota. Harvoin taas denotaatiot ovat selkeästi erillään ilman konnotaatiota. Kuva on vaikea katsoa ilman minkäänlaista konnotaation ilmentymistä.⁷⁷ Barthes kirjoitti vielä paljon semiotiikasta ja valokuvista tämän käsitysparin luonnin jälkeen ja määritteli monesti käsiteparin merkityksiä uudelleen. Kuitenkin tämä ensimmäinen määritelmä denotaatiosta ja konnotaatiosta on jäänyt monesti käyttöön ja se on todennäköisesti valokuvantutkimuksessa eniten käytetty semioottinen työkalu.⁷⁸ Myös tässä tutkielmassa tukeudutaan tähän ensimmäiseen määrittelyyn denotaatiosta ja konnotaatiosta, kun kuvia lopuksi tulkitaan semiotiikan keinoin.

Valokuvan denotaatio, päämerkitys, siis muodostuu, kun kuvaa katsotaan nopeasti. Kuvasta nousee esiin vain sen ilmeisin muoto, eikä siitä tehdä mitään syvällisempää analyysia. Denotaatio on siis ensimmäinen ilmeinen asia, joka kuvasta nousee esiin. Konnotaatiot muodostuvat denotaation merkeistä. Barthes kuvailee konnotaatioita kuvan symbolisena merkityksenä, joka rakentuu vastaanottajan omille kokemuksille, kulttuuriselle taustalle ja arvoille. Janne Seppänen käyttää teoksessaan *Katseen voima*

⁷⁵ Seppänen 2004, 175-176

⁷⁶ Seppänen 2004, 182; Seppänen 2005, 116-117.

⁷⁷ Barthes 1999, 51-58.

⁷⁸ Seppänen 2004, 182; Seppänen 2005, 116-117.

denotaatiosta ja konnotaatiosta esimerkkinä jänistä. Valokuva jäniksestä tunnistetaan ulkomuodoltaan jänikseksi. Jänis ei kuitenkaan ole pelkästään jänis vaan siihen yhdistyy myös mielikuvia, kuten esimerkiksi hellyttävä, pehmeä olento.⁷⁹ Toisaalta samaan denotaatioon liitetään yleensä useita konnotaatioita lukijan taustasta ja kulttuurisesta taustasta riippuen. Jäniksestä voi konnotaationa nousta myös tuhoeläin, joka syö omenapuiden rungot. Mielleyhtymään vaikuttavat siis vahvasti tulkitsijan omat arvot ja näkemys maailmasta. Samasta kuvasta tehdään siis monenlaisia tulkintoja.

Konnotaatioon liittyy lisäksi vahvasti myös myytin käsite. Myytti kuvastaa kulttuurisia selityksiä tai ymmärrystä luonnosta tai todellisuudesta. Myytin voi lyhyesti selittää: ”myytti on luonnoksi muuttunutta historiaa”.⁸⁰ Myytti voi selittää esimerkiksi nykyajassa miehen ja naisen roolitusta, jonka avulla nämä roolit asettuvat kulttuuriseen kontekstiin ja näkyvät ihmisten arjessa. Näin myytti tuo siis historian osaksi luonnollista olemista.⁸¹ Barthesin mukaan myytiksi voi muuttaa periaatteessa kaiken. Myyttiin terminä sisältyy kuitenkin paljon ongelmia. Lisäksi myyttiä on usein vaikea havaita, sillä se monesti mielletään itsestäänselvyytensä. Erilaiset sanonnat, kuten ”pojat ovat poikia” ja ”nainen ratissa”, voivat muun muassa ilmentää myytin olemassa oloa. Sanontoihin itessään sisältyy oletus tietynlaisesta ihmisryhmästä, joka on tietynlainen, ajasta ja kulttuurista riippumatta. Kulttuuri rakentuu erilaisista myyteistä ja ihmisten jaetusta tietoisuudesta. Mainoksissa käytetään esimerkiksi yhteiskunnallisia myyttejä.⁸² Barthes käyttää omassa tekstissään esimerkkinä viiniä. Kukaan ei juo pelkästään viiniä, vaan viinin juontiin liittyy aina historiaa ja uskomuksia. Viinin juonnin ohella siis juomme samalla viinin historian ja siihen liittyvät uskomukset.⁸³ Suomalaisena esimerkkinä voisi ajatella esimerkiksi saunaa ja saunomista. Saunomisella on pitkät ja vahvat perinteet ja sauna on vahvasti suomalaiseen kulttuuriin kuuluva. Voitaisiin lisäksi ajatella, että myös esimerkiksi valtio ja sen organisaatiot tiedotuksessaan tuottaisivat valokuvia myyttien pohjalta, sillä myytit sitovat myös kansakuntaa yhteen. Valokuvat siis voivat heijastella näitä olemassa olevan kansakunnan myyttejä. Kuten aiemmin todettu, myytti on käsitteenä kuitenkin ongelmallinen. Se on eräänlainen itsestäänselvyys, tosiasioiden ja arvojen sulautuma.⁸⁴ Itsestäänselvyyksien löytäminen on kulttuurista ja kuvista

⁷⁹ Seppänen 2004, 182.

⁸⁰ Seppänen 2005, 112.

⁸¹ Seppänen 2004, 182-183; Seppänen 2005, 112.

⁸² Barthes 1999, 51-58; Seppänen 2004, 182-185; Seppänen 2005, 112.

⁸³ Barthes 1999K1, 51-58.

⁸⁴ Leak, 1994, 57.

kuitenkin hankalaa, sillä kaikkia itsestäänselvyyksiä ei osata edes kyseenalaistaa. Näin myyttejä ei välttämättä edes huomata.

Suomalaisuuteen ja Suomeen liittyy myyttejä, jollaisina Suomi ja suomalaisuus koetaan. Se mielletään osaksi suomalaista identiteettiä ja kulttuuria, jonka kautta olemme luoneet kuvan itsestämme kansana ja maana.⁸⁵ Suomeen liitettyjä myyttejä ovat esimerkiksi kaunis maa, kylmät ja lumiset talvet sekä suomalaisten sisu. Suomalainen maisema on myös osana näiden myyttien syntymistä.⁸⁶ Suomalaista maisemakuvastoa on ollut luomassa muun muassa Zacharias Topelius ja I.K. Inha, jotka ovat kuvallistaneet Suomea omilla tuotannoillaan. Näin on kehittynyt maantieteellisesti rajoittunut kuvasto, joka on esitetty ilmentämään suomalaisuutta ja suomalaista maisemaa.⁸⁷ Tässä tutkielmassa kuvia tarkastellaan suomalaisen kulttuurin näkökulmasta, jolloin myös suomalaisuuden myytit ovat osa tulkintaa.

Barthes on tuonut semiotiikan valokuvantutkimukseen ja luonut sille uusia käsitteitä. Muita tunnettuja semiotiikan kehittäjiä ovat Ferdinand de Saussure ja Charles Sanders Peirce. He kehittivät semiotiikkaa 1800-luvulla ennen Barthesia.⁸⁸ Tässä työssä ei kuitenkaan tarkemmin perehdytä heidän ajatuksiinsa sillä Barthes on keskeinen tekijä valokuvan tutkimuksessa semiotiikassa. Denotaation, konnotaation ja myytin lisäksi on kuitenkin muutama keskeinen käsite semiotiikassa, joita esitellään seuraavaksi vielä hieman.

Indeksisyydessä merkillä on luonnollinen yhteys kohteeseensa. Esimerkiksi savu on tulen indeksi. Tällainen luonnollinen syy – seuraussuhde kuvastaa indeksisyyttä. Tällainen indeksinen suhde on esimerkiksi hangessa olevat jäniksen jäljet.⁸⁹ Ikonisuudessa taas kuvan kohde muistuttaa kuvan kohdetta. Kaikkia kohdettaan muistuttavia valokuvia voidaan siis ajatella ikonisina kuvina. Ikonisia kuvia ovat muun muassa erilaiset karttakuvat, jotka esittävät esimerkiksi Eurooppaa. Ikonisuudesta terminä on myös eräviä mielipiteitä semiootikkojen välillä.⁹⁰ Tässä tutkielmassa yksittäisiä valokuvia tarkastellessa denotaation ja konnotaation lisäksi saatetaan nostaa myös esiin indeksisyyttä.

⁸⁵ Seppänen 2005, 112.

⁸⁶ Klinge 1999, 88.

⁸⁷ Häyrynen 2005, 41, 76.

⁸⁸ Seppänen 2015, 106-107.

⁸⁹ Seppänen 2004, 178-179.

⁹⁰ Seppä 2012, 136.

4 Puolustusvoimien Instagram kvantitatiivisesti

Edellisessä luvussa käytiin läpi tutkimuksessa käytettyjä metodeja ja niiden historiaa sekä miten aiemmin kyseisiä tapoja on käytetty kuvien tutkimiseen. Seuraavaksi nämä menetrit otetaan käyttöön aineiston läpikäymisessä. Tässä luvussa esitellään ensiksi aineiston tarkka rajaus, jonka jälkeen esitellään aineiston analyysitaulukko ja sen muodostamat luokat. Ennen siirtymistä kuvien tarkempaan analysointiin semiotiikan keinoin, käydään tässä luvussa läpi, mitä sisällönanalyysillä kuvastossa esiintyy eniten ja millaisia muuttujia ei juurikaan löydy. Sen jälkeen seuraavassa luvussa käydään läpi tarkemmin esimerkkikuvia.

Aineiston analyysin ensimmäisessä vaiheessa, jossa metodina käytetään sisällönanalyysia, yritetään sulkea katsojan vaikutukset pois kuvasta ja löytää kuvista niiden denotaatioita eli ilmimerkityksiä. Valokuvien luokittelua varten luotiin analyysitaulukko, johon pyrittiin löytämään kaikki oleelliset, tutkimuskysymyksen kannalta tärkeät elementit. Työssä käytettiin aineistolähtöistä sisällönanalyysia, joka mahdollistaa sen, että analyysitaulukkoon lisätään muuttujia, niiden noustessa esiin aineistosta. Tässä tutkielmassa kuitenkin koko aineisto koodattiin lopulta kertaalleen muuttumattoman analyysitaulukon läpi.

Tässä tutkielmassa analyysitaulukko luotiin ensimmäisen kerran, kun aineiston valokuvia oli hieman selailtu. Taulukon luomisen jälkeen koelajittelu tehtiin noin 40 kuvalle, jonka perusteella taulukkoa vielä muokattiin. Muokkauksen jälkeen koko aineisto koodattiin taulukon avulla. Tässäkin koodauksessa huomattiin vielä tarpeita muutoksille, joten ennen toista koodauskertaa taulukkoa vielä viimeisteltiin, jotta kaikki halutut muuttujat saatiin analyysitaulukkoon. Uusien muuttujien lisäksi osa luokista ei toiminut tarpeeksi hyvin tutkimuskysymyksen kannalta, jolloin niihin tehtiin muutoksia. Toisella koodauskerralla pystyttiin mielestäni tekemään johdonmukaisempia päätöksiä luokittelun suhteen, kun aineisto oli kokonaisuudessaan tutumpaa. Analyysitaulukko on nähtävissä liitteessä yksi. Samasta liitteestä on mahdollisuus tarkastella myös analyysin numeerisia tuloksia molempien koodaajien osalta.

4.1 Analyysitaulukon rakentuminen

4.1.1 Maisema

Maisema-luokka on tärkein luokka tutkimuskysymyksen kannalta ja se sidostaa kaikki muut luokat yhteiseksi kokonaisuudeksi. Näin pystytään määrittelemään millainen toiminta, henkilömäärä ja -laatu, eläin ja kalusto maisemassa näkyy ja onko jotain tiettyä kaavaa maiseman ja muiden luokkien välillä. Maisema-luokka oli myös hieman hankala rakentaa luokituksen kannalta, kuten myös toiminta. Rajauksen tekeminen muuttujien välille ja niissä pysyminen oli yksi suurimmista haasteista koodauksen aikana. Tutkimuksellisesti oli kuitenkin tärkeää pystyä rakentamaan hyvä ja kuvaava luokitusjärjestelmä, joka pystytään rajaamaan myös helposti toisista luokista. Näin tutkimuskysymykseen saadaan hyvä ja tarpeeksi kattava vastaus.

Maisema-luokassa on kuusi erilaista muuttujaa. Yksi muuttuja on sisältä otettuja kuvia varten, johon määritellään kaikki sisältä otetut kuvat. Sisäkuvat voivat olla myös esimerkiksi laivan tai teltan sisältä otettuja kuvia. Sisäluokalla pystytään erottamaan kaikki ulkokuvat erikseen, jolloin saadaan selville myös sisäkuvien määrä suhteessa ulkokuviin. Tällä tavalla pystytään selvittämään myös, miten paljon erilaista toimintaa sisätiloissa esitetään. Esitetäänkö sisätiloissa esimerkiksi ollenkaan taistelukuvastoa vai keskittyvätkö sisäkuvat ainoastaan erilaisiin poseeraustilaisuuksiin?

Maasto-kohdassa kuvat ovat kuvia, joita hallinnoivat metsäiset elementit kuten puut, metsänpohja ja kalliot, eivätkä ne sisällä rakennettua luontoa, esimerkiksi puistoja. Rakennettu ympäristö on muuttuja, jonka kuvia vastakkaisesti hallinnoi rakennetun ympäristön elementit, kuten rakennukset, kaupungin katukuva, leikattu nurmi ja asfaltoidut tiet. Maasto- ja rakennettu ympäristö- muuttujat ovat muuttujia, joissa rajanveto luokkien välille saattaa olla ajoittain erittäin hankalaa. Varsinkin rakennettu ympäristö sisältää myös maastoisia elementtejä, kuten puita, jolloin koodaajan täytyy olla tarkkana kuvassa näkyvien muiden elementtien suhteen. Koodatessa täytyy siis tunnistaa erilaisia rakennetun ympäristön elementtejä, kuten hoidettu ja lyhyenä pidetty nurmi täytyy pystyä erottamaan rakentamattoman ympäristön maastonpohjan piirteistä. Toisaalta on oletettavaa, että maasto -muuttujassa esiintyy myös rakennetun ympäristön elementtejä,

kuten rakennuksia. Vallitsevien elementtien ollessa kuitenkin enemmän maastomaisia, kuva ohjautuu maasto -muuttuja kohtaan.

Vesistö -muuttujan kuvissa on oltava hallinnoivana elementtinä vesi. Kuvassa voi esiintyä muitakin elementtejä esimerkiksi rakennetun ympäristön tai maasto -muuttujasta. Täytyy olla kuitenkin tarkkana sillä, jos vesielementtiä on kuvassa eniten, kuva luokitellaan vesistö -muuttujaan. Muuttujaan sisältyy sulan veden lisäksi myös jäinen vesi. Ilma-luokan kuvissa on samanlainen logiikka kuin vedessä, jos taivas elementtinä on kuvassa hallinnoiva elementti, kuva luokitellaan ilmakuvaksi.

4.1.2 Henkilöt

Analyysitaulukkoon on kerätty tietoa kuvassa esiintyvistä ihmisistä, heidän määrästään ja suhteestaan Puolustusvoimiin. Henkilöhahmot on kategorisoitu suomalaisiin ja ulkomaalaisiin sotilashenkilöihin sekä siviileihin. Vaatetusta on käytetty rajaavana tekijänä erottelemaan luokat toisistaan. Vaikka esimerkiksi Puolustusvoimien henkilökunta voi esiintyä kuvissa ilman Puolustusvoimien uniformua, siviilivaatteet luovat kuitenkin vankkaa mielikuvaa siviilistatuksesta. Poikkeukset ovat mahdollisia, jos on erityisen selkeä tilanne, jossa huomataan heti, että kyseessä on toisen luokan henkilö puvustuksesta riippumatta. Tällaisia tilanteita voisi olla esimerkiksi kurssi, jossa siviilihenkilöitä on tutustumassa Puolustusvoimien toimintaan. Ulkomaalaiset sotilashenkilöt taas erotetaan sotilaspuvuista suomalaisista sotilashenkilöistä. Siviilitasolla erottelua ulkomaalaisiin ja suomalaisiin ei tehdä.

Sotilas- ja siviilihenkilöiden jaon lisäksi kerättiin tietoa myös henkilömääristä. Sotilashenkilöitä, joita eniten esiintyy aineistossa, jaettiin ryhmiin yksi, kaksi, kolme, neljä, viisi tai enemmän ihmismäärän perusteella. Jaottelu perustui aineiston selailun jälkeen siihen, että yleisesti neljän ihmisen jälkeen ihmisten määrä nousee nopeasti kuvissa ja viiden henkilön kuvissa ihmiset esiintyivät enemmän selkeästi ryhmänä eivätkä yksittäisinä henkilöinä. Jos henkilöitä oli vähemmän, kuvat tuntuivat kuvaavan hieman erilaista toimintaa ja olevan hieman lähempää otettuja. Monissa kuvissa, joissa oli vähemmän henkilöitä, myös henkilöiden harjoittama aktiviteetti oli tärkeässä roolissa kuvassa.

Siviilihenkilöt ja ulkomaalaiset sotilashenkilöt jaoteltiin määrällisesti vain yksi, kaksi, kolme tai enemmän. Tämä jaottelu perustui samaan huomioon kuin suomalaisten

sotilashenkilöiden kanssa. Henkilöiden määrä nousi kahden henkilön jälkeen pian useampaan henkilöön, eikä jaottelu tarkempiin luokkiin ollut tarpeen. Lisäksi siviilihenkilöitä ja ulkomaalaisia sotilashenkilöitä ei Puolustusvoimien Instagram-kuvastossa esiinny yhtä paljon ja usein kuin suomalaisia sotilashenkilöitä.

4.1.3 Kalusto

Kalusto on tässä tutkielmassa luokiteltu kahteen pääluokkaan, ajoneuvoihin ja aseisiin. Ajoneuvoihin on luokiteltu Puolustusvoimien erilaisia ajoneuvoja sekä lisäksi muutamia siviiliajoneuvoja erikseen. Puolustusvoimien ajoneuvoluettelo on pidempi ja tarkemmin jaoteltu erilaisiin luokkiin. Puolustusvoimien kalusto on monipuolisempaa ja esiintyvyyttä suurempaa kuin siviiliajoneuvojen. Huomiona myös, että muiden viranomaisten ajoneuvot ovat luokiteltu siviiliajoneuvoihin.

Aseet on luokiteltu käsiaseisiin, kannettaviin aseisiin sekä raskaisiin aseisiin. Käsiaseina pidetään pistooleja ja rynnäkkökivääreitä. Kannettavia aseita ovat aseet, joita taistelijat pystyvät kantamaan yksin tai yhdessä, mutta ovat hieman raskaampia kuin taistelijan perusaseet, esimerkiksi rynnäkkökivääri. Tällaisia aseita ovat mm. erilaiset singot ja konekiväärit. Raskaita aseita ovat aseet, joiden liikutteleminen tarvitaan ajoneuvoa, kuten tykit. Panssarivaunut ovat kuitenkin oma muuttujansa ajoneuvojen puolella. Vaikka panssarivaunu on myös ase, sillä on myös monia erityispiirteitä ja ajoneuvoihin verrattavia ominaisuuksia. Tästä syystä sille on luotu oma muuttujansa ja ajettavien ominaisuuksien takia se on sijoitettu ajoneuvojen luokkaan.

4.1.4 Eläimet, kuvauspaikka, kuvausmaa ja lumisuus

Osassa kuvissa esiintyy eläimiä ja nämä eläimet halutaan nostaa myös tarkasteluun omalla luokallaan. Talvea ei Suomessa enää voi erotella lumen perusteella, mutta tässä työssä otetaan huomioon myös se, näkyykö Puolustusvoimien kuvissa lunta, sillä mielenkiintoisuus lumen ja talven välillä on edelleen selkeä. Kuvausmaa on myös poimittu erikseen analysoitavaksi. Näin nähdään, miten paljon ulkomaan toimintaa esitellään ja millaisessa maisemassa se esitetään sekä millaista toimintaa ulkomaanharjoituksista ja tilaisuuksista esitellään.

4.1.5 Toiminta

Toiminta-suurluokan muuttujat olivat maisema -luokan muuttujien ohella toinen hankaksi osoittautunut luokittelujärjestelmä. Toiminta-suurluokka on jaettu kahteen luokkaan, taisteluharjoitukseen ja muuhun toimintaan. Taisteluharjoitus on jaettu kahteen muuttujaa, ammuntaan ja muu harjoitustoimintaan. Ammunnaksi luokitellaan kaikki tilanteet, joissa ase on ampumisvalmiudessa. Toiminnassa ei kuitenkaan eritellä erikseen, onko käytössä minkäänlaisia panoksia vai harjoitellaanko ampumista täysin ilman panoksia. Riittää, että toiminta on ampumistilannetta jäljittelevä tilanne muuten esimerkiksi sisätiloissa tai maastossa etenemistä valmistautuen koko ajan avaamaan tuli ja taistelukosketus. On kuitenkin tilanteita, joissa ase voi esiintyä ilman, että kyseessä on ammuntilanne tai sen harjoite. Ase on taistelijan tärkein väline ja se kulkee mukana muussakin harjoitustoiminnassa. Näin ollen pelkkä aseesiintyminen kuvassa ei takaa sitä, että kyseessä olisi ampumista esittävä tilanne. Taisteluharjoitustoimintaan liittyy kuitenkin paljon muutakin kuin ampuminen. Muu harjoitustoiminta-luokkaan sisältyy kaikki muu harjoitukseen liittyvä toiminta, esimerkiksi majoittuminen ja varusteiden huoltaminen.

Puolustusvoimien toiminta on kuitenkin muutakin kuin pelkkää taisteluharjoittelua, joten muuhun toimintaan on kerätty muuttujia muulle Puolustusvoimien toiminnalle. Soittokunnan esiintymiselle on listattu oma muuttujansa, sillä kuvastossa on paljon valokuvia soittokunnan esiintymisestä. Lisäksi muu toiminta on jaoteltu erikseen poseeraukseen, paraatiin sekä esittelytilaisuuksiin. Paraatit ja esittelytilaisuudet ovat julkisia tilaisuuksia, jotka näkyvät Puolustusvoimien ulkopuolelle jo uutisoinnissa hyvin paljon ja ovat tilaisuuksia, jonne saapuu paljon siviilejä. Esittelytilaisuudet ovat rakennettu siviilejä varten, joissa tarjotaan tietoa Puolustusvoimista ja luodaan katsausta Puolustusvoimien kalustoon ja toimintaan. Lisäksi muu toiminta -luokassa on muuttuja muu toiminta. Tähän muuttujaan sijoitetaan kaikki muu toiminta, jota ei suurluokassa ole kategorisoitu. Toiminta saattaa olla kertaluontoinen ilmentymä Puolustusvoimien kuvastossa, tai muuten muuhun luokkaan sopimaton tilanne, jolle ei haluttu luoda omaa muuttujansa jostain syystä. Saattaa olla myös, että kuvassa ei esiinny mitään toimintaa, jolloin kuva ei saa mitään toiminnallista arvoa analyysitaulukossa.

4.2 Analyysin tulokset

Sisällönanalyysi toteutettiin Excel-ohjelman avulla. Kuvat nimettiin juoksevilla numeroinnilla, niiden helpon tunnistamisen takaamiseksi. Näin voidaan myös palata kuvaan helposti, kun tunnisteet ovat yksinkertaisia. Excel-ohjelman lisäksi vaihtoehtona analyysin tekotavaksi oli toinen ohjelmisto, NVivo. NVivo on ohjelma, joka helpottaa laadullisen analyysin tietojen hallinnoinnissa ja aineiston läpikäymisessä. Ohjelmisto on suunnattu kirjoitetun tekstiaineiston läpikäymiseen. Ohjelmaan on kuitenkin mahdollisuus tuoda myös kuvatiedostoja sekä äänitiedostoja.⁹¹ Aineiston analyysin tekoa haluttiin kokeilla tällä ohjelmalla, jotta nähdään, onko koodaus mahdollista myös kuva-aineistolle. Aineiston analyysia kokeiltiin ohjelmaversiolla 12. Ohjelma oli kuitenkin jähmeä tässä tarkoituksessa, eikä tarjonnut juurikaan huomattavia lisäelementtejä analyysin tekoon. Tällä perusteella koko aineiston koodaus uudella ohjelmistolla ei olisi ollut miellyttävää ja myös uuden ohjelman parempaan opetteluun olisi kulunut vielä aikaa. Näin päädyttiin tekemään aineiston koodaus kokonaan Excelillä. Lisäksi, kun analyysin koodaus on tehty yleisellä toimisto-ohjelmalla, on suurempi mahdollisuus löytää aineistolle toinen koodaaja.

Reliabiliteetti tarkoittaa johdonmukaisuutta, yksiselitteisyyttä ja toistettavuutta luokittelun osalta. Analyysitaulukkoon eri muuttujien tarkka määrittäminen on sidoksissa tutkimuksen luotettavuuteen. Tarkalla määrittelyllä pystytään takaamaan tutkimuksen toistettavuus, joka on yksi luotettavan tutkimuksen edellytyksiä.⁹² Tämän tutkimuksen reliabiliteetista on huolehdittu sisällönanalyysin osalta testaamalla analyysitaulukkoa testikuvilla taulukon rakentumisvaiheessa. Lisäksi taulukkoa on muutettu ensimmäisen koodausvaiheen jälkeen, kun huomattiin taulukon olevan tietyltä osin toimimaton.

Analyysitaulukon testaamisen lisäksi aineistolle valittiin toinen koodaaja, joka koodasi koko aineiston kertaalleen läpi lopullisella analyysitaulukolla. Toinen koodaaja on koulutukseltaan puutarhatalouden hortonomi (AMK). Hortonomin koulutuksella hän pystyy tunnistamaan esimerkiksi maisema-suurluokassa olevia erikoispiirteitä koskien rakennetun ympäristön ja maasto -muuttujan eroavaisuuksia. Koodaaja on suorittanut myös asepalveluksen, joten armeijan kalusto ja aseet ovat hänelle entuudestaan jonkin verran

⁹¹ Wallin 2019.

⁹² Seppänen 2005, 154.

tuttuja. Hänen oma kiinnostuksensa tieteellistä tutkimusta kohtaan vahvasti hänen valintaansa aineiston toiseksi koodaajaksi. Ohjeisiin tutustumisen jälkeen keskustelimme vielä muutamista luokituksiin liittyvistä kohdista tarkentavasti, jotta ymmärryksemme luokista olisi yhdenmukaisempi.

Sisällönanalyysissa tuli tutkijan ja toisen koodaajan välillä joissakin luokissa suuria eroja. Luokittelun tekijänä jotkut eroavaisuudet ovat helposti ymmärrettäviä ja on selkeää, mihin muuttujiin eroavaisuudet jakautuvat. Monen kuvan kohdalla itsekkin mietin kahden muuttujan välillä koodausta tehdessäni. Näin ollen ei ole yllättävää, että eroavaisuuksia on tullut jonkin verran. Tässä ilmenee hyvin ohjeistuksen tärkeys ja miten sen tarkkuus on erityisen tärkeää.

Ohjeistusta laatiessa ja luokista keskusteltaessa toisen koodaajan kanssa pohdin myös, miten tarkkoja esimerkkejä ohjeistuksessa voi antaa. Onko esimerkiksi mahdollista käyttää jotain kuvia esimerkkinä, miten itse on luokitellut kuvia. Vaikuttaako se liikaa toisen koodaajan koodaukseen ja näin menetetään reliabiliteettinen status, jota toisen ihmisen koodauksella haetaan. Keskustelimme toisen koodaajan kanssa hieman näkymisen ja oletuksen eroista kesken koodauksen. Minulle huomioitava asia koodauksessa oli, että valokuvassa täytyi oikeasti nähdä esimerkiksi ase, se ei riitä, että tunnistus tehdään olettamalla. Itseni kohdalla monesti täytyi nimittäin muistuttaa itseään tästä, ettei koodaisi omia olettamuksiaan valokuvissa näkyvistä ja olevista asioista vaan todella sen mitä kuvissa näkyi. Monessa kohdin esimerkiksi ase oli asia, jonka pystyi toiminnasta päättämään olevan varusmiehellä mukana, mutta se ei kuitenkaan näkynyt valokuvassa.

Koodauksien välillä tuli oletettavastikin eroja, vaikka joissain kohdin erot olivat huomattavankin suuria. Luokkakohtaiset jaot kuitenkin pysyvät samansuuntaisissa lukemissa, jolloin voidaan päätellä suurluokkien toimivan varsin hyvin. Suurin osa muuttujistakin oli hyvin toimivia. Suurimmat eroavaisuudet löytyvät luokista, joista alkuun arveltiinkin eroja syntyvän. Tasaisimpia luokkia olivat henkilöiden ja kaluston suhteen. Tämä oli oletettavaa, sillä aiheet ovat yksiselitteisempiä. Esimerkiksi henkilöiden määrä perustuu lukumäärään, joka on länsimaisessa kulttuurissa kyseenalaistamaton määrä. Pienet erot syntyvät näin ollen kuvien havainnoinnista ja koodaajaan tarkkuudesta. Suurempia eroja syntyy taas abstraktimman luokan, maiseman suhteen. Määritelmiä voi tulkita monella tavalla toisin kuin numeerisia arvoja. Abstraktimmassa muuttujissa

koodauksessa näkyy enemmän koodaajan oma tausta ja kokemus ohjeistuksen lisäksi. Toisaalta toiminta -luokka oli myös tasaisen luokka, vaikka toiminnankin voisi ajatella olevan joskus vaikeammin tulkittavissa.

Eniten vaihtelua siis oli oletuksen mukaisesti maisema- luokissa. Erityisen huomioitavaa on, että koodauksissa maisema -luokassa suurin muuttuja on molemmilla koodaajilla eri muuttuja. Tutkijan koodauksessa eniten esiintyy kuvia maasto -muuttujassa kun taas toisen koodaajan koodauksessa eniten kuvia esiintyy selvästi rakennettu ympäristö -muuttujassa. Tästä voidaan päätellä, että maisemaa ei ole yksinkertaista tulkita ja tulkinat saattavat olla hyvin erilaisia. Toisen koodaajan koodauksessa oli myös huomattavasti suurempi ero luokkien välillä. Hänellä muuttujien välillä oli 90 kuvaa, minun koodauksessani eroa oli vain 39 kuvaa. Muuttujat olivat kuitenkin molemmilla kaksi suurinta muuttujaa, joten näin ollaan muuttujien suhteen kuitenkin selvillä. Kolmanneksi suurimpaan vesistö -muuttujaan molemmilla koodaajilla oli selvä ero. Toisella koodaajalla 85 kuvaa ja tutkijalla jopa 161 kuvaa. Kahdessa viimeisessä muuttujassa oli taas eroavaisuuksia. Tutkijalla pienin muuttuja oli lähikuva, kun taas toisella koodaajalla pienin muuttuja oli selvästi ilma -muuttuja. Ilma-muuttujassa epäilen, että monet kuvat, joita itse olen luokitellut tähän muuttujaan, ovat jakaantuneet toisella koodaajalla maasto-, meri- ja rakennettu ympäristö -muuttujiin. Monissa kuvissa esiintyi paljon muitakin elementtejä, joten on todennäköistä, että nämä arvot ovat kiinnittäneet suuremman huomion. Harvempia kuvia oli, joissa ilma oli yksin hallitseva elementti, eikä jakanut kuvatilaa esimerkiksi maaston ja vesistön kanssa. Epäilen, että tällaisissa tapauksissa, joissa on ollut esimerkiksi vettä ja metsää ovat koodautuneet muuhun kuin ilma -muuttujaan. Lähikuvia on taas koodautunut toisen koodaajan koodauksessa enemmän tähän muuttujaan. Pohdin, voiko syynä olla se, että osa poseerauskuvista on koodautunut tähän muuttujaan, vaikka taustasta voisi tehdä jonkinlaisia päätelmiä maisemasta. Aineistossa oli sisältä otettu kuvia minun koodaukseni mukaan 108 kun taas toisen koodaajan aineistossa 87. Tässä kohtaa tuloksia saattaa muokata erityisesti se, että itse tulkitsin esimerkiksi teltan sisällä otetut kuvat sisäkuvaksi erityisesti, jos taustalla ei näkynyt mitään muuta. Tällaisia kuvia oli useampia. Tällaisen kuvan olisi voinut luokitella toisaalta myös lähikuva -muuttujaan, kun ei voitu päätellä tarkemmin, millaiseen paikkaan teltta oli pystytetty. Kuvamäärällisesti muuttuja ei ole kuitenkaan mitenkään iso.

Toiminta-luokassa oli myös jonkin verran eroavaisuuksia, vaikka luokka olikin aika tasainen. Erityinen huomio kohdistuu kuitenkin taisteluharjoituksen muuhun toimintaan.

Tässä muuttujassa eroavaisuutta oli 66 kuvan verran. Tämän tutkimuksen perusteella on huomattavasti hankalampaa analysoida ja eritellä maisemaa kuin toimintaa. Toisaalta toiminta luokkaa voidaan pitää epätarkempana, sillä se sisältää kaksi kohtaa, joihin voi luokitella toiminnan muuksi toiminnaksi. Suurin muuttuja onkin molemmissa koodauksissa muu harjoitustoiminta taisteluharjoituksessa. Tämä muuttuja sisältää kuitenkin monenlaista erilaista toimintaa majoittumisesta muuhun harjoitusta tukevaan toimintaan. Jos tämä muuttuja olisi avattu ja jaoteltu useampaan muuttujaan, tulokset voisivat olla erilaisia. Toiseksi suurin muuttuja molemmissa koodauksissa on muu toiminta muussa toiminnassa. Tämäkin on muuttuja, johon voi luokitella mahdollisesti toimintaa, josta koodaaja ei osaa päätellä, mitä se olisi. Muu toiminta -muuttuja on kuitenkin paljon pienempi kuin taisteluharjoituksen muu harjoitustoiminta-muuttuja.

Erikseen nostetaan esiin vielä kalusto-suurluokan yksi muuttuja. Monessa muuttujassa tässä luokassa koodaussuhteet koodaajien välillä olivat samansuuntaisia. Oli toisaalta myös luokkia, joissa oli selviä eroavaisuuksia. Aseissa kuitenkin huomattava eroavaisuus koodauksessa olivat raskaat aseet-muuttujassa. Toisella koodaajalla muuttujaan tuli huomattavasti enemmän koodauksia, sillä hän luokitteli muuttujaan kaikki aseet, jotka olivat jollain tavalla kiinnitetty esimerkiksi laivaan tai panssariajoneuvoon. Itse luokittelin nämä aseet joko kannettaviin aseisiin tai käsiaseisiin, sillä monesti tämän aseiden saa helposti kyllä irrotettua ajoneuvosta. Toisella koodaajalla oli tosin enemmän kuitenkin käsiaseita koodattuna taulukkoon. Saattaa olla, että toinen koodaaja on ollut tarkempi käsiaseiden koodauksen kanssa. Aseet-luokka oli ainut isompi kokonaisuus, jossa myös kokonaisuus oli huomattavasti erisuuntainen koodaajien välillä. Tämä johtui siitä, että vaikka aseiden määrä muissa luokissa oli samanlainen, mutta raskaita aseita oli huomattavasti enemmän.

Maasto-muuttujassa eniten esiintyvä toiminta ylivoimaisesti oli taisteluharjoitusluokassa olevaa muuta harjoitustoimintaa. Toiseksi eniten oli kuvattuna ammuntaa. Muuta toimintaa esiintyi maaston kanssa vähäisesti. Toiminnallisesti siis maasto nähdään harjoittelun maisemana. Rakennetussa ympäristössä taas toiminta jakaantui tasaisemmin eri muuttujien välille, pääpaino ollessa kuitenkin muussa toiminnassa kuin taisteluharjoituksien kuvaamisessa. Suurimmat toiminnan muuttujat rakennetun ympäristön kohdalla olivat paraatikuvat, esittelytilaisuudet sekä muu toiminta. Siviilihenkilöitä esiintyi myös paljon rakennetun ympäristön kuvissa. Sisältä otetuissa kuvissa oli suunnilleen saman verran muuta taisteluharjoitustoimintaa kuin rakennetun ympäristön kuvissa. Eniten

sisäkuvin esiintyi kuitenkin muuta toimintaa, jota ei erikseen luokiteltu. Maisemallisesti lunta esiintyi eniten rakennetun ympäristön -muuttujassa. Vain hieman vähemmän sitä esiintyi maasto -muuttujan valokuvin.

Maasto-valokuvin sotilashenkilö esiintyi kahdestaan tai suuremmissa ryhmissä. Yksin esiintyviä sotilashenkilöitä oli kuitenkin myös paljon. Yksittäisiä sotilashenkilökuvia oli muuttujista eniten. Ulkomaalaisia sotilashenkilöitä esiintyy koko kuvastossa vähän, mutta melkein puolet niistä esiintyy maasto -muuttujan kuvin. Käsiaseista ja kannettavista aseista suurin osa esiintyy maasto -muuttujan valokuvin, ajoneuvoista eniten esiintyy panssariajoneuvot sekä panssarivaunuja.

Rakennettu ympäristö -muuttujassa suomalainen sotilashenkilö esiintyy selkeästi useimmiten viiden hengen tai suuremmissa ryhmissä. Muita määriä esiintyy huomattavasti vähemmän. Myös siviilihenkilöissä yksittäin esiintyvät henkilöt ovat harvinaisempia. Eniten esiintyy kolme tai enemmän siviilihenkilöä yhdessä. Ajoneuvoja esiintyy suhteellisen tasaisesti, kuitenkin vähäisiä määriä. Suurin osa, 3 kappaletta, koirista esiintyy rakennetussa ympäristössä.

Vesistö- ja ilma- muuttujassa suomalaisia sotilashenkilöitä esiintyy harvakseltaan, eniten kaksistaan tai useampia yhdessä, mutta tässäkin luokassa yksittäisenä muuttujana eniten yksittäisiä sotilashenkilöitä esiintyy useimmiten. Aseita esiintyy myös muutamia molemmissa muuttujissa. Laivoista puolet esiintyy vesistö- muuttujassa ja kolmas osa taas ilma- muuttujassa. Yksittäistä muuta kalustoa esiintyy myös molemmissa muuttujissa.

5 Puolustusvoimien Instagram kvalitatiivisesti

Tässä luvussa analysoidaan tarkemmin maisema-suurluokan eri muuttujien muuttujaa hyvin edustavaa kuvaa sekä kuvaa, joka erottuu ryhmästään. Edellisessä luvussa käytiin läpi sisällönanalyysin tuloksia ja millaista dataa koodaus tuotti. Tässä luvussa tarkastellaan yksittäisiä valokuvaesityksiä sisällönanalyysintaulukon muuttujien kautta sekä kuvassa olevia denotaatioita ja konnotaatioita. Valokuvien lähemmällä tarkastelulla saadaan erilaisia merkityksiä kuvissa esiintyviin asioihin. Valitut valokuvat käsitellään muuttujajärjestyksessä, ensin muuttujaa hyvin edustava kuva, jonka jälkeen muuttujaa epäedustava kuva. Koska painotus tässä tutkielmassa on maisemassa, käydään läpi vain maisema-suurluokassa olevia muuttujia. Muuttujia, joissa maisema ei pääse esiin, ei myöskään käsitellä. Näitä muuttujia maisema-suurluokassa ovat sisäkuvat sekä lähikuvat. Kuvien tulkinnassa käytettävää semiotiikkaa on esitelty tarkemmin tutkielman luvussa kolme.

5.1 Maasto

Kuva 2 (Instagram 2018)

Maasto -muuttujan edustavaksi valokuvaksi valikoitui kuva 2. Kuva on otettu toukokuussa 30. päivä 2017. Kuvassa esiintyy koko tutkimusaineistolle tyypillisesti enemmän

kuin neljä sotilashenkilöä. Maasto-muuttujassa yleisesti oli kuvattuna kuitenkin henkilö yksin. Ryhmäkuvia oli kuitenkin myös paljon, joten kuva on kuitenkin muuttujaansa edustava. Valokuva on myös selkeästi luokiteltavissa maasto-luokaan, eikä sen koodauksessa tarvitse harkita sen sijoittamista muuhun muuttujaan. Kuvassa on muutenkin hyvin selkeät viestit, eikä koodauksessa ollut merkittäviä eroavaisuuksia. Ainoana eroavaisuutena oli luokittelussa yhden henkilön luokittelu siviilihenkilöksi. Tämä henkilö on huomioliivit yllä oleva rajavartiolaitoksen henkilö.

Valokuvassa olevat denotaatiot ovat ryhmä miehiä, taisteluharjoitus ja mäntymetsä. Konnotaatiot, joita kuvasta syntyy, ovat isänmaan puolustus, joukon johtaminen, fyysinen harjoite sekä käskyn anto. Eriävästä vaatetuksesta voidaan päätellä, että huomioliiviä pitävä mies kuuluu eri ryhmään kuin muut kuvassa olevat henkilöt. Häntä voidaan pitää myös harjoituksen johtavana hahmona huomiovaatteen ansiosta. Myös henkilöiden ikää pystyy lukemaan henkilöiden kasvoilta. Vaikuttaa siltä, että kuvan huomioliivihenkilö on vanhempi kuin muut kuvassa olevat. Tämä tukee henkilön johtaja-asema-teoriaa. Lisäksi valokuvan kontekstista (Puolustusvoimat) voidaan päätellä nuorempien henkilöiden olevan noin 20-vuotiaita nuoria.

Ryhmittymismuodosta ja huomioliivihenkilön läsnäolosta voidaan päätellä, että valokuvaushetkellä on ollut käynnissä käskynanto. Itse harjoitus on todennäköisesti tauolla, sillä kuvan henkilöillä ei ole kypärää päässä, yhtä henkilöä lukuun ottamatta. Henkilöiden kasvoilta on luettavissa vakavuutta ja keskittyneisyyttä. Sotaharjoitus otetaan siis vakavasti, eikä se ole pelkkää leikkiä. Vaikka kyseessä ei ole tositilanne, harjoitus kuitenkin tähtää sotaan varten ja asia on syytä ottaa vakavasti.

Kuvassa ei selkeästi ole nähtävissä aseita, mutta kun kuvaa tarkastelee hieman lähempää, huomataan, että rynnäkkökiväärit ovat kuvassa mukana. Voidaan toisaalta päätellä, että Puolustusvoimien kulttuuria tunteva osaa lukea aseiden mukanaolon kuvasta ilman niiden selkeää näkemistä. Myös varusmiesten pukeutuminen taisteluvarustukseen on lisänä luomassa kuvaa taisteluun osallistumisesta ja maan puolustamisesta.

Valokuvassa ei myöskään tapahdu selkeää poseeraamista kameralle, vaan kuvan voi olettaa otetun niin sanotusti kesken normaalin toiminnan harjoituksessa. Kuva on otettu samalta tasolta kuin kuvassa olevat henkilöt. Näin katsoja pääsee samalle tasolle kuvien henkilöiden kanssa. Huomioliivihenkilön kasvot ovat myös näkyvissä ja vaikka hänen

katseensa ei olekaan suunnattu suoraan kameraan, käännettyt kasvot saavat tunteen katsojalle ryhmään kuulumisesta. Kameraa lähin henkilö on selin kameraan, joka kuitenkin omalla tavalla rajaa kuvassa olevan joukon omaksi ryhmäkseen. Toisaalta henkilöön on helppo samaistua ja kuvitella itsensä hahmon tilalle.

Kuvan maasto on perinteikästä suomalaista metsää. Mäntymetsää pidetään yhtenä suomalaisuuden ilmentymänä ja osana perusmaisemaa. Kuva on helppo yhdistää Suomeen maastonkin perusteella. Kuvan edessä näkyy myös metsän pohjaa. Tämä elementti saa tuntumaan siltä, että kuvan henkilöt ovat sijoittuneet pieneen notkelmaan. Metsä siis edelleen suojaaa suomalaista sotilasta ja antaa sen kätkeytyä suojaansa.

Kuva 3 (Instagram 2018)

Maasto-muuttujan epäedustavaksi kuvaksi valikoitui kuva 3. Kuva on otettu marraskuussa 17. päivä 2016, Valokuvassa varusmiehet ampuvat tykillä. Vaikka kuva on luokassaan epäedustava, kuvassa esiintyy myös koko kuvastolle tyypillisiä piirteitä. Koko kuvastolle sekä muuttujalle tyypillisesti valokuvassa esiintyy enemmän kuin neljä varusmiestä. Harvinaista kuitenkin on, että kuvassa kuvataan raskaalla aseella, tykillä, ampumista. Lisäksi erikoista kuvaston muihin kuviin verrattuna on lumisuus.

Denotaationa tässä kuvassa ilmenevät ihmiset, tykki, lumi ja liekki. Konnotaatioina nousevat sota, korpisoturius ja Rovaniemi. Kuvaan on saatu kuvattua tykin suuliekit. Tästä yksityiskohdasta voidaan päätellä, että kuva on suunniteltu ja siihen on erityisesti haluttu tallentaa juuri tämä kohta ampumisesta. Suuliekkien esittäminen kuvassa kertoo myös siitä, että kyseessä on todellinen ampumatilanne eikä lavastettu, kuvaajaa varten

tehty lavastettu asetelma. Kuvan perusteella voidaan päätellä, että Puolustusvoimissa todella harjoitellaan aseiden käyttöä oikeilla panoksilla. Puolustusvoimat haluavat selvästi tuoda esiin tätä totista puolta toiminnastaan. Kuva on myös näyttävä, sillä voimakkaat liekkien värit harmahtavaa taivasta ja maastoa vasten korostavat suuliekkejä entisestään. Suuliekin näkyvä hetki on hyvin lyhyt aika, joten tämän pienen hetken näyttäminen julkisessa kuvastossa lisää kuvan näyttävyyttä ja vetovoimaa.

Maisemallisesti kuvassa on selkeästi maasto -muuttujan piirteitä. Toisaalta kuvassa on myös paljon taivasta. Suuliekkien kuitenkin peittäessä taivaasta suuren osan, kuva on luokiteltu maasto -muuttujalle. Valokuvan edustalla on myös avointa maastoa, mutta se on tunnistettavaksi metsänpohjaksi. Lumisuus on myös yksi suuri asia, joka vaikuttaa maiseman tulkintoihin, vaikka se ei tässä työssä olekaan oma muuttujansa maisema -luokassa. Kuva saisi erilaisia piirteitä, jos maisema ei olisi luminen. Lumisuus luo myös vahvan mielikuvan talvesta, vaikka sitä ei olisikaan paljon. Kuvan talven tuntua lisää myös varusmiesten pukeutuminen lumipukuun.

Kuvassa tykkiryhmä muodostuu kuudesta henkilöstä, joista ei ole erotettavissa erityisiä piirteitä. Kaikilla henkilöillä on samanlainen vaatetus, eikä edes kasvojen ilmeistä saa mitään selvää. Oikeanpuolisin henkilö on kuvassa ainut, joka on ylhäällä ja muodollaan asettuu myös suuliekkien eteen näin katkaisten kuvan tärkeimmän elementin. Hahmo nousee myös selkeästi horisontin yläpuolelle ja saa näin ollen katseen kiinnittymään oranssien liekkien jälkeen häneen. Henkilöllä on siis iso osa kuvassa. Muut tykkiryhmän jäsenet ovat kuvassa paljon huomaamattomampia kyyristellessään matalana. Heidän vaatetuksensa myös maastoutuu kuvaan yllättävän hyvin.

Kuvasta on siis luettavissa myös maastoutumiskyky. Varusmiesten lumipuku on juuri sopiva asustus kuvassa vallitsevaan säätilaan. Ilman vihreitä sirpaleliivejä hahmot maastoutuisivat kuvaan vieläkin paremmin ja heitä voisi olla jopa ensivilkaisulla vaikea hahmottaa. Suomalaisella sotilaalla on edelleenkin siis oletettavat valmiudet selvitä haastavissa olosuhteissa lumen keskellä sekä osaamista käyttää tätä hyötyä hyväkseen. Lunta kuvassa ei ole paljon, mutta selkeästi kuitenkin miellelyhtymä on talveen. Talvi ja lumisuus ovat eksoottisia tilanteita, jotka mielikuviamme suomalaiset sotilaat hallitsevat hyvin.

Paikkakonnotaatio on helposti miellelyhtymä, jota ei synny, jos ei tunne Puolustusvoimien harjoitusmaastoja ja niiden käyttötarkoituksia. Puolustusvoimien suurin harjoitusalue sijaitsee Rovaniemellä ja siellä tehdään vuosittain suuria sotaharjoituksia. Alue on niin laaja, että siellä on mahdollista harjoitella tykeillä ampumista. Tästä syystä mielikuva Rovaniemestä ja pohjoisesta syntyy herkästi harjoituksiin osallistuneille. Lumi luoo myös mielikuvaa pohjoisesta. Vaikka lumi on yleistä koko Suomessa ja kuva on otettu marraskuussa, jolloin lunta voi olla koko maassa, lumi yhdistetään helposti silti pohjoisen maisemaan.

5.2 Rakennettu ympäristö

Rakennettu ympäristö -muuttujan valokuvista oli paljon haastavampi valita koko luokkaa hyvin edustava kuva. Muuttujan valokuvissa oli enemmän vaihtelua kuvien välillä kuin esimerkiksi maasto -muuttujan kuvissa. Lisäksi muuttujassa oli huomattavissa, että henkilöt ja toiminta erottui taustasta paljon selkeämmin kuin maasto -muuttujan kuvissa, jonka taustaan ihmiset sulautuivat paljon paremmin. Kuvissa esiintyi myös selkeästi suurten joukkojen poseerauskuvia ja siviiliasuisia henkilöitä enemmän kuin muissa muuttujissa.

Kuva 4 (Instagram 2018)

Rakennettu ympäristö -muuttujan edustavaksi kuvaksi valikoitui lopulta kuva 4. Kuvassa denotaatiot ovat sotilas, tori, aseet, ja valokuvaus. Konnotaatioina kuvasta nousee paraati, toiminnan esittely ja varusmiespalvelus. Kuva on otettu kesäkuun toinen päivä 2018. Valokuvassa on vahvasti läsnä rakennettu ympäristö, eikä siinä näy minkäänlaisia maasto -muuttujan elementtejä. Monessa rakennettu ympäristö -muuttujan kuvassa esiintyi kuitenkin myös puita tai muuta vastaavaa luontoon liittyviä elementtejä. Maasto- ja rakennettu ympäristö -muuttujien välillä todella on kuvia, jotka eri katsojan näkökulmasta ja taustasta riippuen voidaan määritellä vastakkaisiin muuttujiin eikä jako ole aina helppo tai selkeä. Maaston ja rakennetun ympäristön raja on välillä häilyvä vaikka yritetään tarkasti määritellä kummallekin muuttujalle omat piirteet ilman päällekkäisyyksiä. Edustavaksi kuvaksi valikoitui kuva, joka on selkeästi määriteltävissä rakennetuksi ympäristöksi, sillä tällaisia kuvia kuvastossa on myös paljon.

Kuvassa esiintyy tähän muuttujaan tyypillisesti niin siviilihenkilöitä kuin Puolustusvoimien palveluksessa olevia henkilöitä. Naisia koko luokassa esiintyy noin 43 prosentissa valokuvia. Siviilihenkilöitä rakennetun ympäristön kuvissa esiintyy noin puolessa kuvissa. Voidaan siis todeta, että lähes joka kuvassa, jossa siviilihenkilö esiintyy, esiintyy myös selkeästi nainen. Usein siviilit esiintyvät kuvissa yhdessä Puolustusvoimiin kuuluvan henkilön kanssa. On myös muutamia tapauksia, joissa kuvassa on pelkästään siviilihenkilöitä, mutta nämä kuvat ovat harvinaisempia.

Kuvasta paikka on tunnistettavissa Helsingiksi ja Senaatintoriksi. Taustalla näkyvät Tuomiokirkon portaat ovat selkeästi esillä ja kuvassa näkyy myös osa Aleksanteri II patsaasta. Senaatintorin historia ulottuu pitkälle, se on Helsingin tunnetuin symboli ja se on turistien suosima nähtävyys Helsingissä. Senaatintorilla on myös merkittävä asema Helsingin ja koko valtakunnan kuvastoissa. Senaatintori on myös vallan paikka. Sen reunoille on rakennettu hallinnollisesti sekä uskonnollisesti tärkeitä rakennuksia. Senaatintori edustaa siis jatkuvuutta historiassa ja valtaa. Puolustusvoimien tuominen tällaiseen tunnettuun maisemaan liittyy sen vahvemmin osaksi suomalaista kuvastoa ja historian jatkuvuutta.⁹³ Paikan valinta keskellä pääkaupunkia ja tunnettua turistikohdetta tuo Puolustusvoimat myös lähelle kansalaisia. Puolustusvoimat ei ole vain toimija, joka toimii kaukana metsässä tavallisen kansan näkymättömissä vaan se myös jalkautuu tavallisten ihmisten keskelle ja tulee näin osaksi arkea.

⁹³ Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt, 2009.

Sotilashenkilöiden varustuksesta, taustalla näkyvästä ihmisjoukosta sekä paikasta voidaan päätellä, että kyseessä on jonkinlainen esittelytilaisuus, jossa tuodaan Puolustusvoimien toimintaa tutuksi yleisölle. Myös esittelykonteksti on otollinen ja merkityksellinen paikan valinnalle. Esimerkkivalokuvan ajankohta sijoittuu lähelle Puolustusvoimain lippupäivää, joka on tärkeä juhla Puolustusvoimissa. Nykypäivän paraatimaisuus sitoo myös nykyajan Puolustusvoimia paikan historiaan. Ei nimittäin ole ensimmäinen kerta, kun sotajoukot kokoontuvat paraatitorilla esittelemään toimintaansa ja kalustoaan Seenaatintorilla. Puolustusvoimien vuosipäivää on juhlittu kyseisellä torilla muun muassa 1920-luvulla.⁹⁴ Yhteys historiaan on siis selkeä.

Esimerkkikuvassa etualalla esiintyy kolme ihmistä, joista kaksi on pukeutunut hieman erilaisiin Puolustusvoimien käyttämiin varusteisiin. Molemmilla varusmiehillä on myös rynnäkkökiväärit, jossa toisessa näyttää olevan kiinnitettynä jonkinlainen optinen tähtäin. Aseet eivät kuitenkaan vie kuvassa täyttä huomiota, sillä ne sulautuvat yllättävän hyvin kantajiensa kehoon. Ensimmäisenä katse kohdistuu näiden kahden sotilashenkilön välissä seisovaan nuoreen, oletettavasti naiseen. Hänellä on selässään Puolustusvoimien reppu ja kasvoilla on hymy. Henkilön liikunnallisuutta korostavat lenkkarit jalkineena sekä ranteesta hyvin erottuva aktiivikello tai sykemittarin kello. Esittelytilaisuuden kontekstista päätelleen kyseessä voisi olla myös rekrytointitilanne tai naisen oma kiinnostus Puolustusvoimia ja naisten vapaaehtoista asepalvelusta kohtaan. Kuvasta lähtee myös viesti siitä, millaisia henkilöistä Puolustusvoimat haluavat vapaaehtoiseen palvelukseen ja se myös kiinnostaa nuoria naisia. Liikunnallisuus ja reipas asenne ovat kuvan mukaan hyviä ominaisuuksia vapaaehtoiseen palvelukseen haluavalle. Kuva voisi hyvin olla tavallinen markkinointikuva puolustusvoimien syötteessä. Kuvatekstin tarkastelu kuitenkin kertoo kuvan olleen osallisena kuvakilpailuun, joka on Puolustusvoimien järjestämä. Kilpailuun on voinut osallistua Instagramissa tunnisteella #pv100.

⁹⁴ Häyrynen 2005, 124.

Kuva 5 (Instagram 2018)

Epätyypillinen kuva rakennettu ympäristö -muuttujalle on kuva 5. Kuva on otettu marraskuussa 2017. Kuvassa esiintyy koko kuvastolle harvinainen eläinhahmo. Yksittäisiä eläimiä esiintyy koko kuvastossa hyvin vähän. Koira esiintyy kuvastossa eniten, kuitenkin kokonaisuudessaan vain viidessä kuvassa. Muina eläiminä kuvastossa esiintyy hevonen sekä lintu. Koirien selkeä enemmistö eläinkuvissa selittyy todennäköisesti sillä, että Puolustusvoimilla on itsellään koiria edelleen käytössä. Kuvassa harvinaisuutena näkyy myös taas lumipeite.

Tässä kuvassa denotaatiot ovat koira, pullo ja suojanaamio. Kuvassa toinen ihminen pitelee koiraa ja toinen ruiskuttaa ainetta koiran jalkaan. Henkilöillä on myös suojanaamarit. Konnotaatioina kuvasta nousee vaaralliset aineet ja koiran käyttö. Kuvasta voidaan myös huomata, että koiraa kiinni pitävällä henkilöllä ei ole suomalaista maastopukua päällä. Lisäksi sumutinpullon kanssa työskentelevällä henkilöllä on käsivarressa Norjan lippu. Kuvatut henkilöt eivät siis ole suomalaisia. Ulkomaalaisia esiintyy koko kuvastossa hieman yli 40 kuvassa, huomattavasti vähemmän kuin siviilihenkilöitä. Ulkomaalaisten sotilashenkilöiden näkymisellä kuvastossa halutaan todennäköisesti ilmentää Puolustusvoimien kansainvälisyyttä ja sitä, että harjoitellaan muiden kanssa yhdessä. Näin Puolustusvoimat pystyvät esittämään omaavansa verkostoja myös ulkomaille ja tulevaisuudessa hyvin toimeen muiden maiden kanssa. Toiminnallisesti kuva ohjautuu muuttajaan muu harjoitustoiminta. Tilanteen vakavuudesta ja harjoitteluaineiden todellisuudesta kertovat kohdehenkilöiden suojanaamarivarustus.

Koiran läsnäolo kuvassa kertoo myös siitä, että ihmiset eivät ole ainoita, jotka harjoittelevat sotatilanteita varten ja joita sotilaallinen toiminta koskee. Myös eläimillä on oma tehtävänsä niin harjoituksessa kuin sodassa. Harvojen esiintymisten perusteella kuvastossa kuitenkin voitaisiin olettaa, että eläinten kanssa toimiminen ei ole jokaiselle varusmiehelle arkipäivää ja eläimiä käytetään vain erikoistapauksissa. Toisaalta myös kemiallisten aseiden käyttöä ei esitellä kuvastossa juurikaan. Samassa kuvassa tuodaan esille siis kaksi harvinaislaatuista tapahtumaa, kemialliset aseet ja koira.

Valokuva on rajattu hyvin lähelle kuvassa tapahtuvaan tapahtumaan. Kukaan kuvassa olevista ei rajaudu täysin kuvan sisäpuolelle, vaan kaikilla jää osia kuvan ulkopuolelle. Läheltä otettu kuva rajaa myös ympäristön näkymää. Lyhyestä nurmesta ja kauempana olevasta maastosta voidaan tehdä kuitenkin päätelmä, että ollaan rakennetun ympäristön alueella. Kuitenkaan ei voida päätellä, onko kuva otettu alueella, joka voisi simuloida esimerkiksi tiheään asutettua asutuskeskusta. Näin toisaalta ei tuoda sodan uhan mahdollisuutta liian lähelle kansalaisia, vaan pidetään se vaikeasti tunnistettavissa olosuhteissa. Näin ollen pidetään perusturvallisuuden olotilaa yllä, mutta harjoitellaan kuitenkin olosuhteissa, joissa mahdollisesti kemiallisia aseita tultaisiin käyttämään.

5.3 Ilma

Kuva 6 (Instagram 2018)

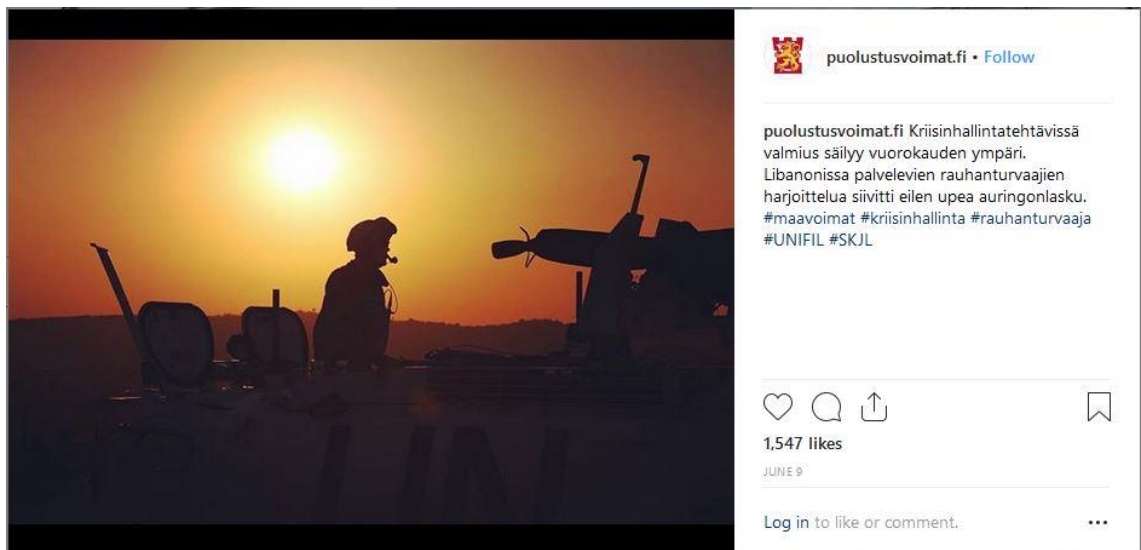
Ilma-muuttujan edustavaksi kuvaksi valikoitui kuva 6. Kuva on otettu maaliskuussa 2018 ja siinä näkyy Puolustusvoimien kalustoa. Muuttujan valokuvissa esiintyy lähes jokaisessa kuvassa joku Puolustusvoimien kaluston osa. Laivat esiintyvät hieman yllättäen lähes puolissa tämän muuttujan kuvissa. Oletin, että tämän muuttujan kuvissa olisi esiintynyt eniten lentokoneita ja helikoptereita. Vaikka valokuvissa esiintyi kuvia, joissa näkymään oli rajattu pelkkä taivas, enemmän oli kuitenkin kuvia, joissa oli mukana horisontti tai kuvaan oli rajattu mukaan joku Puolustusvoimien ajoneuvo tai rakennuksia. Pelkistä lentokoneista ja helikoptereista oli huomattavasti vähemmän kuvia.

Valokuvan denotaatioita ovat helikopteri ja laiva. Konnotaatioita taas meri, kilpavarustelu sekä yhteistyö. Valokuva on osa kolmen valokuvan sarjaa, jossa esitellään eri kuvakulmia kyseisestä tapahtumasta ja välineistä. Tästä valokuvasta on rajattu näkyvistä selkeät ihmishahmot, jolloin pääosaan jäävät laiva ja helikopteri. Kuva edustaa muuttujaansa hyvin siinä, että siinä näkyy taivaan lisäksi selkeästi muitakin elementtejä. Laiva on isossa osassa kuvatilassa. Lisäksi kuvassa näkyy hieman todellista horisonttia ja myös jäätä, vaikka katse ei erikseen kiinnitykään tähän osaan kuvaa.

Ilma-muuttujan kuvissa usein kalusto on itse pääosassa. Valokuvat ovat monesti siis kalustoesittelykuvia, joissa tuodaan selkeästi esille Puolustusvoimien parempaa kalustoa, kuten esimerkiksi lentokoneita ja laivoja. Monesti valokuvissa näkyy muutakin kuin pelkästään taivasta. Osassa kuvista on havaittavissa, että kuvan ulkopuolella ympäristö on esimerkiksi rakennettua ympäristöä tai maastoa. Laivoja esiintyy Puolustusvoimien koko käyttäjätilin kuvastossa yllättävän paljon. Laivoja kuvataan enemmän kuin esimerkiksi panssarivaunuja. Oma oletukseni oli, että maavoimien kalustoa kuvattaisiin eniten. Toisaalta yhteenlaskettuna näin onkin, laivoissa ei myöskään eritelty erilaisia laivatyypejä erikseen, vaan kaikki laivat ja veneet ohjautuivat samaan muuttujaan. Maavoimat ovat puolustushaaraltaan suurin puolustushaara, jolloin olisi voinut odottaa, että maavoimien kalustoa olisi kuvattu suhteessa vieläkin enemmän, esimerkiksi raskaampaa kalustoa kuten panssarivaunuja.

Tämän muuttujan kuvat on monesti otettu hieman alaviistosta, jolloin kuvattavat kohteet näyttävät suuremmilta. Valitussa kuvassakin kuvakulma on alhaalta ylöspäin, joka korostaa erityisesti laivaa. Kaluston esittelystä syntyy mielikuva varustelutason esittelystä. Tätä linjaa tukee myös se, että näissä esittelykuvissa esiintyy juurikin suurempia

kalustoja. Tavallista Puolustusvoimien välineistöä, kuten henkilöautoja ja kuorma-autoja ei esitellä samaan tyyliin kuin laivoja tai lentokoneita. Tavallisella kalustolla voisi ajatella olevan arkipäiväisempi asetelma toiminnan tuottamisessa. Tärkeämpää kalustoa ovat välineet, joilla pystytään todellisuudessa hyökkäämään ja vaikuttamaan viholliseen. Henkilöautot esimerkiksi ovat vain tukevaa toimintaa, eikä niillä varsinaisesti hyökätä. Vaikka Puolustusvoimien Instagram-kuvasto ei ole todennäköisesti suunnattu muille maille ja kilpavarustelusta ei voida puhua varsinaisesti sen merkityksessä, että haastetaan toista valtiota, on kaluston esittely omalle kansalle myös tärkeässä roolissa. Kaluston tuomisella esiin pystytään vakuuttamaan oman toiminnan ajantasaisuudesta ja kehityksestä. Suomalaisilla miellelyhtymä sodasta on monesti edelleen suomalaisten sota Neuvostoliittoa vastaan. Kaluston esittelyllä pystytään kehittämään tätä mielikuvaa ja osoittamaan, että toiminta on kehittynyt sota-ajoista.

Kuva 7 (Instagram 2018)

Ilma-muuttujan epätyypilliseksi valokuvaksi valikoitui kuva 7. Kuvan denotaationa on ihmishahmo ja auringonlasku. Konnotaationa taas ilmentyy ulkomaat, lämpöisyys sekä iltahämärä. Kuva poikkeaa muuttujastaan erityisesti sen värisävyjen takia. Koko tutkimuksen aineistosta se nousee erilaiseksi valokuvaksi samasta syystä. Kuvassa on ihmishahmo vasten aurinkoa. Tarkkoja yksityiskohtia ei juuri kuvasta erota. Kuvasta voidaan erottaa kuitenkin myös panssariajoneuvo, jonka kyljessä olevan kirjainyhdistelmä on UN. UN on Yhdistyneiden kansakuntien kansainvälinen kirjaintunnus. Viimeistään tästä yksityiskohdasta voidaan tulkita kuvan ottopaikan olevan ulkomailla. Ulkomaista saadaan lopullinen varmuus kuvatekstin perusteella, jossa kerrotaan rauhanturvaajista sekä mainitaan myös Libanon.

Kuva esittelee siis yhtä erilaista tapaa palvella ja tehdä töitä Puolustusvoimissa. Ehkä tästä syystä kuvaan on valittu tilanne, joka toistaa hyvin erisävyisiä värejä kuin yleensä Puolustusvoimien kuvissa. Suomessa otetut valokuvat ovat väreilykseltään pääsääntöisesti sinertäviä tai vihertäviä väreilykseltään. Myös tumman eri sävyt toistuvat Suomessa otetuissa valokuvissa runsaasti. Kuvissa on harvoin vahvasti esillä kirkkaampia värejä. Kyseisessä valokuvassa keltainen taipuu murrettuun värisävyyn ja punertuu, mutta samanlaisia värejä ei juuri esiinny muualla aineistona olevassa kuvastossa. Väritys kertoo siis erilaisuudesta koko muuhun kuvastoon verrattuna. Väritys on myös helppo tapa erottua muusta kuvamassasta. Kuvan erottaa helposti Puolustusvoimien omasta syötteestä, jos kuvia selailee myöhemmin. Vaikka kuvan näkisi ilman muuta kontekstia, ensimmäinen ajatus on, ettei kuva ole Suomesta.

Kuvassa esiintyvällä henkilöllä on selkeästi kypärä päässä ja kuuloke suun edessä. Hän myös seisoo panssariajoneuvon sisällä, vaikka yläruumis onkin ajoneuvon ulkopuolella. Vaikka asettelulla ja värisävyillä kuvasta saa hieman romantisoidun vaikutelman, kuvassa on kuitenkin elementtejä, jotka kertovat tilanteen todenmukaisuudesta. Mikrofoni viestii myös siitä, että toiminta on modernisoitua eikä tehtävissä tarvitse käyttää vanhentunutta tekniikkaa. Toisaalta ajoneuvo on hyvin samantapainen kuin mitä Suomessa käytetään, joten toisaalta olot eivät eroa Suomesta.

5.4 Vesistö

Kuva 8 (Instagram 2018)

Vesistö-muuttujan edustavaksi kuvaksi valikoitui valokuva 8. Vesistö -muuttujan kuvissa näkyy pääasiassa avointa vettä. Monessa kuvassa oli myös maasto -muuttuja tai rakennettu ympäristö -muuttujan elementtejä jossain määrin. Tässä kuvassa näkyy metsäinen maakaistale kuvan taustalla, mutta se on hyvin pieni ja epäselvä osuus. Joissain valokuvissa maastoa saattoi näkyä myös muun muassa kuvan etualalla, jolloin katse kiinnittyy enemmän myös näihin elementteihin.

Yli puolessa vesistö -muuttujan valokuvissa näkyy Puolustusvoimien alus. Vesi ja alukset ovatkin looginen yhdistelmä. Yli puolessa kuvista esiintyi myös ihmisiä. Esimerkki-valokuvassa näkyy myös ihminen, vaikka hän on huomaamaton vasten ensimmäistä veneettä. Valokuvassa on myös toinen alus, joka on hieman kauempana kuvassa ensimmäisen veneen ollessa kuvassa edustalla. Esimerkkivalokuvan denotaatioita ovat vene ja vesi. Konnotaatio on veneily ja varustelu Itämerellä. Veneiden jäljessä näkyy laineita, jotka kertovat veneiden vauhdista.

Muuttujan valokuvissa on löydettävissä hieman samanlaista asettelua kuin ilma -muuttujan kuvissa. Ne esittelevät Puolustusvoimien erilaista kalustoa tavalla, joka tuo

mieleen kilpavarustelu. Taustan yksinkertaisuus kiinnittää katseen paremmin kuvassa olevaan kalustoon. Kalusto saa siis olla huomion keskipisteenä, eikä sen kanssa katseen kiinnittymisestä kilpaile mikään muu.

Kuva 9 (Instagram 2018)

Epätyypilliseksi muuttujan valokuvaksi valikoitu kuva 9. Yleensä tämän muuttujan valokuvissa näkyy vapaana olevaa vettä. Kuvassa näkyy laiva, joka on tyypillistä luokan kuville. Lisäksi usein esiintyviin piirteisiin on luettavissa monen sotilashenkilön esiintyminen samassa kuvassa. Toisaalta harvinaista on se, että varusmiehillä on varustuksena jotain muuta, kuin Puolustusvoimien maastopuku. Tässä kuvassa suurin osa henkilöistä on pukeutunut Puolustusvoimien tarjoamaan liikuntavarustukseen. Epätyypillistä tämän muuttujan ja koko aineiston valokuville on lisäksi se, että kuvassa oleva vesi on jäässä. Lisäksi toinen harvinaisuus on se, että kuvassa näkyy vapaa-ajaksi luokiteltavaa toimintaa.

Denotaationa kuvassa on laiva ja ihmisryhmä. Konnotaatioina valokuvassa taas on jalkapallo, talvi ja vapaa-aika. Kuvassa osalla henkilöistä on huomioliivit ja osalla ei. Varusmiehet ovat selkeästi siis jakautuneet kahteen joukkueeseen pelaamaan pallopetiä. Laiva taustalla muistuttaa kuitenkin, ettei kyse ole mistä tahansa pelistä, vaan peli

tapahtuu jonkun muun toiminnan varjolla. Henkilöistä yksi erottuu maastopuvullaan ja vaikuttaa siltä, että hän on kuvaaja, eikä näin ollen osallisena kyseisessä pelissä.

Vaikka kuvassa on paljon ihmisiä, taustalla oleva laiva kokoaa henkilöt varjoonsa ja hallinnoi kuvaa. Se myös muistuttaa vapaa-ajankin puitteissa, että harjoittelulla on muutakin merkitystä kuin vain jalkapallo. Ilman tällaista taustoittavaa tekijää kuva ei olisi yhdistettävissä yhtä helposti Puolustusvoimien toimintaan. Laiva ikään kuin sitoo sen osaksi sotakuvastoa. Kuvalla on sanoma siinä, että vaikka palvelus ei koko ajan olekaan sodanajan tehtävän harjoittelua, sen rasite lepää koko ajan toiminnan päällä.

Maisemallisesti kaksi viimeistä muuttujaa ovat keskenään enemmän samankaltaisia kuin maasto- ja rakennettu ympäristö -muuttujien kuvat. Vesistö- ja ilma -muuttujien valokuvissa on suuressa osassa ilma tai vesi, joka hallinnoi kuvaa. Esimerkiksi maasto -muuttujaan sisältyy jo peruselementteihin enemmän vaihtelua kuin vesistö- ja ilma -muuttujiin. Ilma-muuttujassa selkeästi valokuvien kohde on kalustossa eikä niinkään toiminnassa itsessään. Pelkkä taivas ei myöskään juuri tarjoa erikseen analysoitavaa, joten analysointikin kohdistuu muihin asioihin kuin maisemallisiin seikkoihin. Vesistö-muuttujassa valokuvissa taas vesi on pääelementissä ja tästä syystä muita maisemallisia elementtejä on kuvissa välillä niukasti. Vesistö-muuttujan kuvissa kuitenkin näkyy hie-
man enemmän muuta toimintaa ja maisemallista vaihtelua on enemmän kuin ilma -muuttujan kuvissa. Suurin mielenkiinto kohdistuukin tutkimuksen kahteen suurimpaan muuttujaan, joissa maisemallisia elementtejä ja vaihtelua on huomattavasti enemmän.

Esimerkkivalokuvista on huomattavissa, että vaikka kuva on muuttujaansa hyvin tai huonosti edustava, on yleistä, että kuvissa esiintyy kuitenkin joku muuttuja, joka on koko kuvastossa yleistä tai vähäistä. Kaikkia kuvissa esiintyviä elementtejä ei ole kerätty analyysitaulukkoon, kuten esimerkiksi jäinen vesi, mutta kun aineisto on hyvin tuttu, tällaiset poikkeavuudet jäävät mieleen hyvin ja voi varmaksi todeta tällaisia huomioita aineistosta.

6 Päätelmät

Tässä tutkielmassa on tarkasteltu Puolustusvoimien Instagram-tilin valokuvia aikarajauksella 16.2.2016-4.11.2018. Valokuvia on tutkittu maisemantutkimuksen näkökulmasta päätutkimuskysymyksellä: millaista maisemaa Puolustusvoimien Instagram-tilin valokuvissa esiintyy? Alakysymykseksi muotoiltiin: mitä merkitystä esitetyllä maisemalla on? Tässä loppuluvussa käydään läpi tutkimuksen eteneminen, vastataan tutkimuskysymyksiin sekä reflektoidaan tutkielman kulkua ja onnistumista sekä omaa suhdetta tutkittavaan aiheeseen. Luvun lopussa tarkastellaan vielä mahdollisia kehityskoh-
tia ja jatkotutkimusaiheita.

Työssä esiteltiin ensimmäiseksi Puolustusvoimat ja Instagram. Puolustusvoimien luomassa kuvastossa on tärkeää tuntee organisaatiota ja sen historiaa. Sosiaalinen media oli esillä kuvien tuottamisella olevana alustana ja julkaistavaan materiaaliin vaikuttaa Instagramin erityispiirteet verrattuna muuhun sosiaaliseen mediaan. Molemmista aiheista käsiteltiin myös niiden liittymistä kuvastotutkimukseen, jolloin saadaan konteksti, millainen historia kuvastotutkimuksella on aiheiden piirissä. Samassa luvussa kytkettiin myös maisemakuvastojen tutkimus tutkimuskenttään ja saatiin yhdistelmänä sosiaalisen median valokuviiin kohdistuva tutkimus, jonka kohteena on Puolustusvoimien omasta sisällöstä heijastuva esitys maisemasta, ilman että he tuottavat erityisesti maisemakuvastoa.

Seuraavaksi käytiin läpi tutkielmassa käytettyjä metodeja. Sisällönanalyysia käytettiin työssä analysoimaan tutkielmassa esiintyviä muuttujia, jotta saadaan selville erilaisten muuttujien esiintymismäärät. Aineisto koostui suuresta joukosta valokuvia, joiden yksittäinen tarkempi analysointi olisi ollut mahdotonta. Sisällönanalyysi myös antaa vastauksen päätutkimuskysymykseen siitä, millaista maisemaa valokuvissa esiintyy. Sisällönanalyysia on sovellettu aikaisemminkin erilaisten kuvien tutkimiseen ja sen on todettu soveltuvan siihen hyvin. Näin on perusteltua käyttää sitä myös tässä tutkimuksessa, sillä se antaa vastauksia sekä luokittelee aineistoa tarkempaa kuva-analyysia varten. Sisällönanalyysitaulukon luomisessa käytettiin aineistolähtöistä luomistapaa, jotta taulukkoon saadaan kuvastossa varmasti esiintyviä muuttujia esiin, eikä mikään myöhemmin esiintyvä, tärkeänä pidetty muuttuja putoa listasta pois. Sisällönanalyysi oli toimiva metodi tässäkin tutkielmassa, eikä sen soveltaminen valokuviiin ollut

ongelmallista. Myös aineistolähtöinen tapa lähestyä aineistoa oli mielestäni onnistunut. Sisällönanalyysin jälkeen muutamia valokuvia tutkittiin lähemmin semiotiikan keinoin. Semiotiikasta esiteltiin myös pääpiirteitä ja tarkemmin tässä tutkielmassa käytettäviä käsitteitä. Valokuvien tutkimisesta kirjoittanut Barthes oli keskeinen semiootikko luodessaan esimerkiksi konnotaation ja denotaation termit. Semiotiikkaakin on käytetty valokuvantutkimisessa. Semiotiikka soveltui valokuvien lähempään tarkasteluun, mutta kuvia olisi voinut tarkastella muun muassa myös lähiluvun keinoin, joka ei olisi varmastikaan ollut huonompi vaihtoehto. Kvalitatiiviselle tulkinnalle on siis monia vaihtoehtoja, joilla tulkintaa olisi voitu tehdä, lähiluku olisi voinut olla myös erittäin toimiva vaihtoehto. Sisällönanalyysin koen kuitenkin erittäin hyvänä ja lähes ainoana vaihtoehtona kvantitatiivisen puolen käsittelylle.

Valokuva-aineisto muutettiin sisällönanalyysillä kvantitatiiviseen muotoon, josta pystytään numeerisesti laskemaan eri muuttujien esiintymismääriä. Samalla pystytiin ristiintaulukoinnilla tunnistamaan muuttujien yhdistelmällisyyttä, esimerkiksi miten paljon ihmisiä esiintyy aineiston valokuvissa, ja miten eri toiminnot yhdistyvät maisemallisiin muuttujiin. Aineiston koodauksella pystyttiin myös todentamaan, että maastoista maisemaa esiintyy kuvastossa eniten. Toisaalta toinen koodaaja sai yleisimmäksi maisemaluokan muuttujaksi rakennetun ympäristön. Maisemalliset elementit ovat hyvin tulkinnallisia kategorioita ja henkilön oma tausta vaikuttaa luokitteluun ja maiseman tulkintaan. Lisäksi välillä rajanveto muuttujien välillä on hankalaa ja epäselvää. Tuloksena kuitenkin on, että Puolustusvoimien kuvastossa on valokuvia, joissa maisema ei ole kovin selkeästi luokiteltavissa.

Puolustusvoimien Instagram-tilin valokuvissa maasto nähdään edelleen harjoittelun ja sodan maisemana. Vaikka rakennettua ympäristöä kuvataan kuvastossa paljon, harjoittelutoiminnan taustaa ei rakennettu ympäristö kuitenkaan ole. Rakennettu ympäristö on enemmänkin paraatin tai muunlaisten esittelytilaisuuksien paikka. Tulokset tukevat hypoteesia, sillä aineistossa oletettiin olevan eniten maastoista taistelukuvastoa. On kuitenkin todettu, että Suomeen kohdistuvat uhkakuvat ovat muuttumassa, eikä vihollinen pyri todennäköisesti ottamaan enää haltuun Suomen metsämaastoa. Yhteiskunnallisesti tärkeäksi alueeksi on noussut etenkin pääkaupunkiseutu, jonka puolustuksen

merkitys on myös korostunut.⁹⁵ Saattaa kuitenkin olla, että tätä kuvastoa ei jostain syystä haluta esittää, vaikka harjoittelu tapahtuisikin rakennetussa ympäristössä.

Puolustusvoimien Instagramin kuvasto on loppujen lopuksi hyvin homogeenista. Kuvissa toistuvat paljon samanlaiset teemat niin toiminnassa kuin väreissä. Kuvastossa esitellään paljon valokuvia maastosta ja rakennetun ympäristön kuvat ovat usein kuvattu jossain asutuskeskuksessa, kuten esimerkiksi Helsingissä. Yksi selkeä huomio, joka tehtiin analyysia tehdessä, oli se, että kuvastossa ei juurikaan ole esillä valokuvia kasarmilta. Lisäksi kuvat varusmiesten vapaa-ajasta puuttuvat kuvastosta lähes kokonaan. Yllättävää oli, että soittokuntatoiminta oli kuvastossa edustettuna paljon. Myös laivojen suuri määrä oli yllättävää. Huomioitavaa oli myös kuvastossa näkyvä säätila. Tai tarkemmin se, mitä ei esiintynyt ollenkaan. Sateet, jotka koetaan usein huonona sääinä, on jätetty koko kuvaston ulkopuolelle.

Maiseman merkitys kuvien taustalla on merkittävä. Mielikuvat ja mielleyhtymät nousevat myös tästä kuvan tausta-aineistosta. On erilaista esittää esimerkiksi taistelukuvastoa maastoista maisemaa taustana kuin rakennetussa ympäristössä. Taistelun ja sodan mielikuvan pitäminen metsässä, kaukana asutusalueista, on turvallisempaa kuin sen tuominen esille tuttuihin ympäristöihin. Vesistö taustana taas antaa kuvan myös kyvystä taistella vesialuilla. Monessa kuvassa kuitenkin korostuu myös rannikon läheisyys, joten avomeri ei ehkä olekaan suomalaiselle sotilaille kovin tuttu paikka. Taustamaisema määrittelee muille kuvan elementeille oman kontekstinsa, jonka varassa kuvissa esiintyvistä muista muuttujista ja merkeistä tehdään oma tulkintansa.

Kuvastossa on niin poseerauskuvia kuin hetkellisesti tilanteessa otettuja kuvia. Mitä lähemmäs tullaan kuvaston ajallisen rajauksen päättymistä, sitä enemmän kuvastossa näkyy selkeämmin suunniteltuja otoksia. Kuvia tarkastellessa on myös tullut tehtyä huomio, että kuvaston tuottaminen on muuttunut ja kuvien laatuun ja sisältöön on alettu kiinnittää enemmän huomiota. Vaikka ajallinen rajausta päättyi tämän tutkimuksen osalta jo marraskuussa 2018, tilin seuraamista on jatkettu oman vapaa-ajan puitteissa kevyellä otteella, mutta kuitenkin kriittisesti. Rajauksen päättymisen jälkeen on edelleen ollut huomattavissa tilin tuottamisessa ja kuvien jakamisessa kehittymistä laadullisesti ja suunnitelmallisuudessa. Kuvista näyttää tulleen enemmän suunniteltuja sekä kuvien

⁹⁵ Raitasalo 2008, 133; Valtioneuvoston turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko 2004.

laatu on parantunut. Huomattavasti vähemmän uudemmassa kuvastossa on kuvia, jotka vaikuttavat vain ”räpsäisyltä” sen takia, että saadaan jotain julkaistavaa tilille. Tämän tutkielman aineistossa esiintyy valokuvia, jotka on otettu samasta tapahtumasta ja ovat lähes toistensa kaltaisia ja hieman huonolaatuisia. Tällaista ei juuri esiinny uudemmissa valokuvissa.

Kuvastossa esitellään paljon toimintaa harjoituksista ja muista erilaisista tilaisuuksista. Jos Instagram-tilin kuvat ajatellaan suunnatun vielä asepalvelusta käymättömille, voidaan kuvasto nähdä mainoskuvastona, jossa mainostetaan Puolustusvoimien toimintaa ja siellä saatavia kokemuksia tuleville varusmiehille. Tietynlainen seikkailunomaisuus ja tavallisesta arkielämästä poikkeavien kokemusten saamista korostetaan. Toiminnassa esitellään jännittäviä tapahtumia. Näin asepalveluksesta syntyy jännittävä kuva, jossa pääsee uusien asioiden äärelle. Esittämättä jää kuitenkin kasarmi ja tavallisen sotilaan arki.

Erityisesti tutkielman toisessa vaiheessa, jossa analysoitiin tarkemmin esimerkkikuvia jokaisesta maisema -luokan muuttujasta, kuvien konnotaatioihin vaikuttaa tutkijan omat taustat ja kulttuurinen konteksti. Suomalaisesta taustasta tulkitsen kuvia suomalaisen kulttuurin kautta ja monet suomalaisuuden ilmentymät pystyy jäljittämään ja toteamaan kuvista. Kuvien miellelyhtymiin vaikuttaa kuitenkin paljon oma kokemus Puolustusvoimista ja sen kulttuurista asepalveluksen myötä. Oma asema kuvastoon asepalveluksen suorittaneena on huomioitava. Se luo erilaisen tarkasteluaseman valokuvia ja toimintaa kohtaan, kuin henkilöllä, joka ei tunne Puolustusvoimien toimintaa sisältä päin. Tästä kontekstista monesta valokuvasta nousee vahvasti sen yhteys muuhun harjoitustoimintaan ja leireilyyn.

Koin, että valitut metodit soveltuivat hyvin tämäntapaisen tutkimuksen tekoon. Sisälönanalyysi luokitteli kuvat ryhmiin, jotka ilmaisivat kuvastossa ilmeneviä muuttujia. Barthesin oppeja oli perusteltua käyttää semiotiikan osalta, sillä hän on käyttänyt ja tullkinnut omilla käsityksillään kuvia. Toisaalta semiotiikka on hyvin laaja alue ja omien määritelmien muotoileminen käsitteistä olisi voinut olla mahdollista. Kuva-aineisto oli suuri, kun kuvastossa havaittiin tapahtuvan jonkin asteista muutosta. Pienemmäksi aineistoa olisi esimerkiksi voitu saada sillä, että olisi valittu ajanjaksolta tarkasteluun esimerkiksi vain joka toinen kuukausi. Toisaalta näin olisi kuvastosta saattanut jäädä paljonkin kuvia pois, jos laajasta harjoituksesta olisi jaettu paljon kuvia. Ei ole mitään

takeita siitä jakaako Puolustusvoimat kuvia tilillään tasaisesti vai keskittyvätkö julkaisut johonkin tiettyyn ajanjaksoon.

Kuvastotutkimusta voisi jatkaa vertailemalla saatuja tuloksia vanhempaan Puolustusvoimien kuvastoon. Mielenkiintoista olisi verrata kuva-aiheita ja kuvien muutosta esimerkiksi 1950-1960-luvun kuviin. Kysymyksenä voisi toimia esimerkiksi, miten Puolustusvoimien kuvallinen esittäminen on muuttunut ajan saatossa. Tällaiseen rauhanajan kuvastoon valokuvia olisi mielekkäämpää verrata kuin esimerkiksi paljon tutkittuun sotaajan kuvastoon. Vertailua voisi toki tehdä jonkun toisen maan asevoimien kuvastoon ja tarkoituksena. Tässä esimerkkinä voisi käyttää muun muassa Israelin puolustusvoimista tehtyä tutkimusta, jossa muun muassa nostettiin esiin armeijan ja luonnon suhteita. Vertailevaa tutkimusta voitaisiin tehdä vallan näkymisen muodoissa kuvastossa.⁹⁶ Teknisesti voitaisiin taas lähteä kehittämään uusia tapoja kuvien koodaukseen ja aineiston hallinnointiin. Tätä tutkielmaa tehdessä kokeiltiin NVivoa kuvien koodaukseen esimerkkiaineistolla. Tätä voitaisiin jatkaa tai etsiä uusia ohjelmistoja, joilla kuvien koodaaminen tekstin tapaan olisi mahdollista. Näin aineiston hallinta voisi olla mielekkäämpää kuin pelkän Excelin avulla. Toinen koodaaja myös teki huomion, olisiko kalusto -luokassa voinut olla tietotekniikka yhtenä muuttujana. Tämä oli hyvä huomio, vaikka tässä tutkimuksessa ei haluttu erikseen kerätä tietoa, miten paljon tietoteknisiä laitteita kuvissa esiintyy ja miten ne sitoutuvat maisemaan. Puolustusvoimien rauhanajan kuvaston tutkiminen on vasta alussa, ja siitä varmasti saadaan kehiteltyä vielä monta hyvää kysymystä ja tutkimussuuntaa.

⁹⁶ Kohn 2015.

LÄHTEET

Primaarilähteet

Instagram 2018. <<https://www.instagram.com/puolustusvoimat.fi/?hl=fi>> (6.5.2020).
Aineiston valokuvat tallennettu kiintolevyille 25-29.12.2018.

Verkkolähteet

Hintikka, Kari A. 2020. Sosiaalinen media. Jyväskylän yliopisto. <<http://kans.jyu.fi/sanasto/sanat-kansio/sosiaalinen-media>> (6.5.2020).

Instagram 2020a Our Story <<https://instagram-press.com/our-story/2/>> (8.5.2020).

Instagram 2020b How do I add a location before sharing my photo or video on Instagram?

<https://help.instagram.com/408972995943225?helpref=search&sr=1&query=location&search_session_id=21c4a5072ac17e04f6e5d18900e995f3> (6.5.2020).

Leppänen, Janita. 2018. Someopas: IGTV eli Instagram TV. <<https://www.meltwater.com/fi/blog/someopas-igtv-eli-instagram-tv/>> (29.1.2020).

Puolustusvoimien kuva-arkisto, Sotamuseo 2020. <<https://sotamuseo.fi/puolustusvoimien-kuva-arkisto>> (8.5.2020).

Pääesikunnan viestintäosasto, Puolustusvoimat 2020. <<https://puolustusvoimat.fi/viestintaosasto>> (6.5.2020).

sa.kuvat.fi (8.5.2020)

Tieteen termipankki 6.05.2020: Nimitys:maisema. <<https://www.tieteentermi-pankki.fi/wiki/Nimitys:maisema>> (6.7.2020).

Tutkimus Puolustusvoimissa, Puolustusvoimat 2020. <<https://puolustusvoimat.fi/web/tutkimus/etusivu>> (31.1.2020).

Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt, Museovirasto 2009. <http://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=4628> (7.5.2020).

Kirjallisuus

Alper, Meryl (2013). War on Instagram: Framing conflict photojournalism with mobile photography apps. SAGE journals. <<https://doi.org/10.1177%2F1461444813504265>> (12.5.2020).

Andrews, Malcolm (1999). Landscape and Western Art. Oxford History of Art. Oxford University Press, Oxford & New York.

Chen, Yan; Parkins, John R. ja Sherren Kate (2018). Using geo-tagged Instagram posts to reveal landscape values around current and proposed hydroelectric dams and their

reservoirs. Teoksessa *Landscape and Urban Planning, Volume 170*. 283-292. <<https://doi.org/10.1016/j.landurbplan.2017.07.004>> (12.5.2020)

Cedillo, Stacia Ann (2014). Critical media analysis of female soldier representation from magazines to Instagram: a cultural studies perspective. University of Texas Libraries, USA. <<http://hdl.handle.net/2152/28526>> (12.5.2020).

Colliander, Jonas & Ben Marder (2018). 'Snap happy' brands: Increasing publicityeffectiveness through a snapshot aesthetic when marketing a brand on Instagram. *Computers in Human Behavior* 78: 2018, 34–43.

Barthes, Roland 1999 (1973). Myth today. Teoksessa Evans, Jessica ja Hall, Stuart. (toim.) *Visual culture: the reader*. SAGE Publications, London, 2001, 51-58.

Honkaniemi, Marika (2017). Taistelusta taiteeksi: tiedotuskomppanioiden valokuvat Ateneumin suomalais-saksalaisessa Taistelukuvaajain näyttelyssä 1942. Sigillum, Turku.

Hu, Yuheng; Manikonda, Lydia ja Kambhampati, Subbaro (2014). What We Instagram: A First Analysis of Instagram Photo Content and User Types. International AAAI Conference on Web and Social Media. Eighth International AAAI Conference on Weblogs and Social Media.

Häyrynen, Heli (2017). Sotilaita vai seikkailijoita? Varusmiespalveluksen johtajakoulutuksen merkityksiä naisille uran ja johtamisosaamisen kannalta. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä.

Häyrynen, Maunu (2005). Kuvitettu maa. Frenckellin kirjapaino, Espoo.

Kohn, Ayelet (2015). Instagram as a naturalized propaganda tool: The Israel Defense Forces Web site and the phenomenon of shared values. SAGE journals. <<https://doi.org/10.1177/1354856515592505>> (12.5.2020).

Kleemola, Olli (2011). Kaksi kameraa - kaksi totuutta? : omat, liittolaiset ja viholliset rintama- ja TK-miesten kuvaamina. Turun yliopisto. Turku.

Klinge, Matti (1999). Suomi-myytti. Teoksessa: Markku Löytönen & Laura Kolbe (toim.). *Suomi. Maa, kansa, kulttuurit*. Gummerus, Jyväskylä.

Lagerbohm, John., Kirves, Jenni ja Kleemola, Olli (2010). Me puolustimme elämää : naiskohtaloita sotakuvien takaa. Otava, Helsinki.

Laiho, Marianna ja Nikunen, Kaarina (2012). Uhresita parhaat? Lapset Irakin sodan ja Gazan kriisin lehtikuvissa. Teoksessa *Media & viestintä* 35(2012) 3-4.

Leak, Andrew (1994). Barthes mythologies – critical guides to French texts. Crant&Cutler, London.

Lee, Alexander S., Joy L. Hart, Clara G. Sears, Kandi L. Walker, Allison Siu, ja Courteney Smith (2017). A picture is worth a thousand words: Electronic cigarette content on Instagram and Pinterest. *Tobacco Prevention & Cessation* 3 no. July: 119. <[doi:10.18332/tpc/74709](https://doi.org/10.18332/tpc/74709)>. (12.05.2020).

Maltby, Sarah ja Thornham, Helen (2016). The digital mundane: social media and the military. SAGE journals, <<https://doi.org/10.1177%2F0163443716646173>> (12.5.2020).

Mitchell, W. J. T. (1994). Landscape and power. University of Chicago Press, Chicago (Ill.).

Paulaharju, Jyri ja Uosukainen, Martti (2000). Kamerat – huomio – tulta! : Puolustusvoimat kuvaajana : puolustusvoimien kuvaustoiminta 1918-1999. Tuusula: Puolustusvoimien koulutuksen kehittämiskeskus.

Pietilä, Veikko (1976). Sisällön erittely. Oy Gaudeamus Ab, Helsinki. Toinen korjattu painos.

Pilke, Helena (2011). Julkaiseminen kielletty: rintamakirjeenvaihtajat ja päämajan sensuuri 1941-1944. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.

Pilke, Helena (2015) Sympatian hankkijasta neljänneksi aselajiksi – suomalaisten sota-propagandaorganisaatioiden synty ja kehitys. Teoksessa: Kivioja, Virpi, Kleemola, Olli ja Clerc, Louis (toim.) *Sotapropagandasta brändäämiseen. Miten Suomi-kuvaa on rakennettu*. Poliittisen historian julkaisuja 5. Turun yliopisto. Docendo Oy. Jyväskylä

Pittman, Matthew ja Reich Brandon (2015). Social media and loneliness: Why an Instagram picture may be worth more than a thousand Twitter words. <<https://doi.org/10.1016/j.chb>> (26.4.2020).

Rahkonen, Seppo (1984). Pioneeritoiminta maaston luonteen muuttajana. *Tiede Ja Ase*, 42(42), 109. <<https://journal.fi/ta/article/view/47652>> (8.5.2020).

Raitasalo, Jyri (2008) Turvallisuusympäristön muutos ja Suomen puolustus. Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos. Strategian tutkimuksia No 23. Helsinki.

Salminen, Esko, ja Kauko Suvanne (1989). Kuvien Sota 1939-1945: Propagandalehtiset Talvi- Ja Jatkosodassa. Otava, Helsinki.

Seppä, Anita (2012). Kuvien tulkinta. Tammerprint, Tampere.

Seppänen, Janne (2004). Katseen voima. Kohti visuaalista lukutaitoa. Osuuskunta Vastapaino, Tampere. 3. painos.

Seppänen, Janne (2005). Visuaalinen kulttuuri. Teoriaa ja metodeja mediakuvan tulkit-sijalle. Vastapaino, Tampere.

Tuomi, Jouni ja Sarajärvi, Anneli (2018). Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Kustannusosakeyhtiö Tammi. EU. Ensipainos 2002.

Vallius, Antti (2015). Kaunis Suomi. Kustannusosakeyhtiö Tammi, Porvoo.

Asiakirjat

Pääesikunnan asiakirja AH27977. Puolustusvoimat. < <https://puolustusvoimat.fi/documents/1948673/2258811/PEVIENTOS-Varusmiehen-ja-reservilaisen-some-ohje-esimerkkeineen.pdf>> (8.5.2020).

Valtioneuvoston turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko 2004. Puolustusministeriö. < https://www.defmin.fi/julkaisut_ja_asiakirjat/suomen_turvallisuus_ja_puolustus_poliittiset_selonteot/selonteko_2004> (8.5.2020).

Julkaisematon aineisto

Asunmaa, Joonas (2016) #Inttisome: Puolustusvoimien maine asevelvollisuutta käsittelevien viestien mukaan twitterissä. Maanpuolustuskorkeakoulu, Pro gradu.

Friman, Usva (2013). Pelimaailmojen fantastiset naiset. Digitaalisten pelien hahmoesitykset ja niiden tutkimus. Turun yliopisto. Pro gradu.

Ekman, Annika (2019). Suomalaisuuden representaatiot Suomi 100 –kampanjan Instagram-tilillä. Vaasan Yliopisto. Pro gradu.

Huttunen, Anni (2018). Irakin sota suomalaisessa mediassa – Kehysanalyysi Helsingin sanomien ja Ilta-Sanomien konfliktiuutisoinnissa. Tampereen yliopisto. Pro gradu.

Soini, Sakari (2013). Puolustusvoimien maineenhallinta sosiaalisessa mediassa. Maanpuolustuskorkeakoulu. Pro gradu.

Stenhammar, Mira (2017). #minä ja Instagram – Identiteetti ja profiilityö nuorilla sosiaalisen median käyttäjillä. Turun Yliopisto. Pro gradu.

Uusitalo, Oona ja Varanki, Maria (2018). Artistit Instagramissa – Analyysi markkinoinnin ja erottautumisen keinoista. Turun AMK. Opinnäytetyö.

Vahtera, Ida (2018). Arktiset luontokokemukset sosiaalisen median kuvissa. Sisälönanalyysi Instagram-kuvista. Lapin yliopisto. Kandidaatin tutkielma.

Vasaramäki, Miikka (2019). Sosiaalisen median vaikutus varusmiesten mielipiteisiin ja asenteisiin. Maanpuolustuskorkeakoulu. Pro gradu.

Muut lähteet

Wallin, Antti. 2019. Nvivo -kurssi. Muistiinpanot tekijän hallussa.

Liitteet

Liite 1: Sisällönanalyysitaulukko ja analyysin tulokset

			Tutkielman tekijä	Toinen koodaaja
Maisema		Sisältä	108	87
		Maasto	278	204
		Meri	78	119
		Rakennettu ympäristö	239	314
		Lähikuva	68	105
		Ilma	77	18
			848	847
		Lunta	80	73
Henkilöt	Sotilashenkilöt	Yksi	175	174
		Kaksi	130	129
		Kolme	70	75
		Neljä	41	42
		Enemmän	225	229
			641	649
	Siviilihenkilöt	Yksi	40	34
		Kaksi	26	24
		Enemmän	148	137
			214	195
	Ulkomaalainen sotilashenkilö	Yksi	13	12
		Kaksi	13	5
		Enemmän	18	18
			44	35
	Sukupuoli	Mies	703	711
		Nainen	188	183
			891	894

			Tutkielman tekijä	Toinen koodaaja
Kalusto	Aseet	Käsiaseet	185	202
		Kannettavat aseet	57	28
		Raskaat aseet	17	119
			259	349
	Ajoneuvot	PV:n henkilöauto	33	26
		PV:n kuorma-auto	16	22
		PV:n panssariajo-neuvo	74	42
		Panssarivau-nu	40	73
		PV:n laiva	106	125
		PV:n lentokone	60	63
		PV:n muu kalusto	45	31
			374	382
		Siviilihenkil-öauto	29	18
		Muu siviilikulkun-euvo	21	19
			50	37
Toiminta	Taisteluharjoit-us	Ammunta	84	42
		Muu harjoitustoi-minta	299	365
	Muu toiminta	Soittokunta	63	62
		Poseeraus	61	44
		Paraati	83	76
		Esittelytilai-suus	81	117
		Muu toiminta	168	136